

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Ioan. Petri Maffei, Bergomatis, E Societate Iesv,
Historiarvm Indicarvm Libri XVI.**

Maffei, Giovanni Pietro

Antverpiae, 1605

Selectarvm Epistolarvm Ex India Liber Primvs.

urn:nbn:de:hbz:466:1-11473

SELECTARVM
 EPISTOLARVM
 EX INDIA
 LIBER PRIMVS.

FRANCISCI XAVERII E SOCIETATE IESV
 AD SOCIOS IN EVROPAM.

VAM lætos atque vberes animarum fructus Indica ferat vinea; & non in Regiis modò præfidiis, verùm etiam in reliquis oppidis barbarorum, sanctissima Christi fides quàm feliciter crescat, fufius ad vos scripsi mense Ianuario superiore. Ego Iaponem versus ex India sum profectus Aprili mense, duobus è Societate nostra comitibus, altero sacerdote cui Cosmo nomen est, altero laico: itèque Iaponiis neophytis tribus, quos mihi sanè videtur Domin⁹ præcipua quadã benignitate clemètiaq; fouisse. namq; vt in D. Pauli Collegio Goæ cœlesti lauacro expiati sunt, tanta eos diuina bonitas voluptate gaudioq; perfudit, tantamq; ad suæ in ipsos beneficentiæ cognitionè adduxit, vt præ læticia spiritali piaq; dulcedine lacrymas non tenerent. in virtutibus verò mirabile dictu est quantum profecerint: planè, vt eæ nobis iucundam atque vtilem sermonis materiã præbeant. Ad hæc & legere & scribere didicerunt, ac distributis in horas precationibus diligenter vacant. Interrogati à me quoniam sentirent se genere considerationis potissimùm affici; passionis Domini recordatione, dixerunt: itaque huic vni maximè cõmentationi dant operam. Articulos fidei, Redemptionis generis humani causas, & cetera Christiana mysteria per otium cognouerunt. Percõtati mihi sæpenumero quosnam religionis Christianæ ritus quæve instituta sibi maximè crederent profutura, duo illa semper, scilicet Confessionè & Cõmunionem, sine controuersia responderunt. addentes insuper, sua quidem sententia neminem omnino fore participem rationis, quin auditis Christianæ disciplinæ

SELECTARVM EPISTOLARVM

plina decretis assentiatur ac pareat. Vnius verò ex iis, cui Pauli nomen, sanctæ fidei cognomen impositum est, illam quoq; vos audiui; cum ingemiscens in hæc verba prorumperet: O miser! ponit; qui ea ipsa, quæ Deus ad vestrum est fabricatus obsequium adoratis vt numen eui ego, quid ita inquam. tum ille, quod Seta ait, veneratur ac Lunã, quæ res iis, qui nouere Dominũ Iesu Christũ, famulãtur ac seruiunt. quid enim agunt, inquit, aliud; nisi ut tenebras ac noctis illuminant, vt ea claritate mortales ad magis Dei & filii eius Iesu Christi cultum & gloriam in terris vtantur.

Verũ vt ad institutam itineris nostri narrationem reuertar. Malacã venimus pridie Calẽd. Iunias, anno M.D.XLIX. Lusitanorũ accepimus ex Iapone literas, in quibus erat scriptũ, precipere quendam eius terræ virũ velle fieri Christianum: itaq; legimus eo ad Pratorẽ Indiæ, qui aliquot e Societate nostra Christiani religionis interpretes postulare. afferebatur etiã, quodã laport in oppido, mercatores Lusitanos in hospitium iussu reguli duxerit, tunc demonũ incuribus vehementer infestũ, atq; ob id habitantibus destitutũ: cum ignaris quid esset Lusitanis vestes detraherentur, famulus etiã nocturno spectro perterritus exclamasse: cõtatatos eo strepitu atripuisse arma: deinde famulũ Crucibus circumdeditisse hospitium: incolas vero & regulũ mercatoribus pertrussisse, domũ eã ab demone inhabitari: & simul quædam ad eũ fugandũ remedio vterentur: respondisse Lusitanos, nullũ aduersus demones Cruce firmius inueniri præsidium; itaq; ex eis Cruces domibus eius oppidi ferẽ singulis collocatas. Nũcia bene ad hæc, per aplũ patere euangelizantibus in Iapone capũ, quod tam ges morib; maifesta sit, ingenio docilis & acuta: quocirca magis in spẽ veni, si per nostra peccata non steterit quo minus captus ueruat Deus, ingere animarũ vim ad Ecclesiæ gremiũ accessurũ. ego rebus cognitis, tamen si ea mihi admodũ late videbãtur, tamã aliquãdiu subitari, mecũ adhuc de profectioe deliberans: sed cõ certa cõstaret mihi iã diuinæ voluntatis iudicia, viderẽq; me, in incepto desistere, ipsimet Iaponis ethnicis multo detestabilius futurũ, (quãquam perennis ille humani generis aduersarius mecum hoc iter lumina ope nititur impedire) fieri animo pergere, & primo statim aduentu Rege ipsum Iaponis adire cõstitui, eiq; mandata que habemus a Domino, exponere. Et quamuis apud Regiã Academia dicatur esse percelebris, tamẽ haud dubiã nobis, si ad certum me ventũ sit, Deo fauere, victoriã pollicemur. nec nos litterarũ veremur sophismata, nec barbarorũ minas, vel demonum iniurias perimelcimus; quid enim nobis aut ab eorũ scietia, qui scitum no-

sciūt, potest esse periculi; aut ab eorum vi, quibus nihil in nos, nisi quantum Deus ipse permiserit, licet præsertim cū nulla re alia, nisi diuinæ gloriæ studio & salutis animarū adducti, negotiū hoc susceperimus; & Iob à diabolo sacræ litteræ nō nisi concedente Domino laedi potuisse testentur. Illa verò nos vna assiduè cura sollicitat, ne grauius ipsi pro humana fragilitate peccemus; nève Dei auxilio, quod laborantibus ille semper benignè suppeditat, abutamur. quod tamen ne accidat, cū sacrosanctæ matris Ecclesiæ (cuius imperii fines, animabus ad creatoris agnitionē trahendis, propagare satagimus) tum nominatim Societatis IESU meritis impetratum iri speramus.

Sanè quam periculosum iter hoc Iaponicū est, partim ob frequentia latrocinia, partim etiam ob tempestates, quæ passim hoc mari ita sæuè excitantur, vt præclare agi cum iis qui nauigant existimetur, si tribus è nauibus duæ cursū incolumes teneant. Quocirca venit mihi sæpe in mentē vereri, ne, qui è nostra Societate sapientiores videntur, si cui eorū in hæc loca mitti contigerit, temerariū esse negotiū, Deumq; tentari quodāmodo, tā apertis adueniendis periculis, putent: qua tamen eos suspicione postmodum libero, quòd spero, Societatis nostræ doctrinis ac litteris inhabitatē Domini spiritum præsidere. Illud quidē occurrit mihi sæpenumero, quòd aliquando patrem nostrū Ignatiū audiui dicentē: omnibus iis, qui in Societate nostra versantur, summo studio conatūque elaborandum esse, vt inanes ab se timores & cetera cuncta depellant, quæ homini, quo minus totam in vno Deo spem collocet, impedimento esse consueuere. Porro, quemadmodum interest inter eos, quorū ita spes est in Deo reposita, vt rebus tamen affluant necessariis, & eos, qui ob id ipsum vt Christū imitarentur, & soli Deo confiderent, omnibus sese vitæ præfidiis exsuerunt; sic præculdubio multū refert, virū quis, cū vnicū habere se profiteatur in Dei bonitate perfugiū, tum in tuto & quasi vmbra se exercent: an, alia re proposita sibi nulla præter Dei honorem gloriæq; se caputq; suū volens vidensque in discrimen offerat panē quotidie: cuiusmodi si quis existat; nā illum ego propediem sæculi tædio, migrandiq; ad Dominū desiderio, affectum iri crediderim: quando quidem hæc hominū quæ dicitur vita, mors perpetua potius ac triste quoddā à cælestibus regnis exsiliū est.

Vos interea valete fratres, Dominumque precamini, vt nostrā disunctionem pro infinita sua misericordia coniungere dignetur in cælo: nam in terris quidem ecquando posthac visuri inter nos simus, incertum est. Malaca, x. Cal. Iulias, M. D. XLIX.

8 SELECTARVM EPISTOLARVM
EX EIVSDEM PARÆNETICA AD GASP
RVM BERZAEVM, CVM IS ARMVSIAM PETERET.

IN Armuziana ista prouincia, primum & antiquis-
simum tibi sit Dei obsequium, & animi tui cultus.
Ex hisce fontibus cætera ad proximorum utilita-
tem largè manabunt. ac proinde curabis, vt semel
bisve quotidie te ipse ad calculos voces: atque in-
ter iudex cognitionè exerceas tum communè om-
nium illius diei cogitationum & actionũ tuarum; tum verò pro-
prium earum, in quibus aliqua per id tempus præcipuo studio vel
præcauenda, vel corrigenda, vel ad perfectum expolienda susce-
peris. In primis verò, Christianæ humilitati intenta cura studeat
velim: eaque potissimum obeas ministeria promptus ac libens,
quæ cæteri velut abiecta & minimè speciosa fastidiunt. in eo genere
catechismus est. quas tu partes ne alteri delegaueris. circa meri-
diem singulis diebus cõpita vrbs cum socio circuibis ipse, quod
in templum elata ciens voce, ibi Lusitanorum filios, puerosque &
libertos, nec non sexus vtriusque mancipia, salutaribus instrum-
atque præceptis erudies: teque publicè præeunte, promiscuum
vulgus Christianas preces & pia dogmata resonabunt. His-
que id ipsum eo maioris apud te momenti debet esse, quod
eius laboris patientia non modò imperitos idiotasque ad noti-
tiam Dei atque ad virtutem informet; sed etiam reliquorum a-
nimos cum tacito quodam plausu atque approbatione concu-
liat. Delatus Armuziam, Proepiscopum adibis officii causæ: eique
ad genua protinus accides, & manum exosculabere. ex eiusdem
auctoritate conciones habebis; in confessiones audiendas incum-
bes; & cæteris Christiani pastoris fungere muneribus. Simul, o-
peram dabis, vt ab eo gratiam & benevolentiam inuas, quo per-
te, si fieri possit, piis animi saltem ritè purgandi meditationibus
imbuatur. Reliquos item sacerdotes omni submissione & officio
demerere: curabisque vt ex iis quamplurimos ad eandem medi-
tationes Deo adiuuante perducas. Præfectus item præsidii, qualis
qualis ille sit, enitere quantum poteris, vt amicus ac propitius tibi
sit: neque res vlla erit tanti, vt dicto factove illum exasperes:
vbi hominem tibi arctè deuinxeris; tum si & malè audierit, & mo-
nendo reddi meliorem putaris posse, & occasio commoda incide-
rit; quam amicissimè ac demississimè & ore placido eidem expo-
nes, quinã de illius actis & vita sermones hominum sint: suadebilis-
que, vt famæ pariter & officio consulat. Multi erunt, qui de illa
ad te

ad te querimonias deferant; tuamque apud eum prophanis in rebus implorent opem. hisce tu occupationum tuarum & magnitudinem excusabis, & genus. addes, vereri te, ne parum ea legatione proficias. qui numen & conscientiam spernat, hunc tua quoque monita nihili esse facturum. Cum sodalicio misericordiae fac ut quam optimè tibi conveniat: sodalesque ipsos, quoad eius fieri poterit, mansuetudine ac benevolentia comprehendas, ac totum opus, quibuscumque licuerit rebus, pro virili parte promoveas. Aegrotos in publico nosocomio & vinctos in carcere identidem vites; hortaberisque ad caelestes iras per sacram confessionem avertendas, quandoquidem ii propter admissa piacula ferme plectuntur, & sunt qui Sacramentum Pœnitentiæ nunquam obierint. Ad hæc, ubi res postulauerit, ages cum præsidibus utriusque loci, ut maturè cognoscantur singulorum causæ; ac simul, ut egentibus miserisque ad tolerandam vitam necessaria præbeantur. Iam, inter nauigandum, & posteaquam exscenderis, omni ope contendes, uti per idoneos certosque homines, Armuziani populi mores ac vitia domi forisque; genera pactionum & questuum; necnon in forensi re corruptelæ, factiones, caluniæ, & alia id genus, quibus opprimitur veritas; tibi quam notissima sint: quo ad ea postmodum curationes ac medicinam scienter accommodes. Hoc tibi ad rem ex animi sententia gerendam longè utilius fuerit, quam librorum arcenta pernoctatio, minimè tamè alioqui omittere. Mihi quidem in omnes partes plurimum sæper illam notitiã profuisse perspexi, in capessenda autè Christiana re, delectumque negotiorum habendo; illud vitabis in primis; ne, quorum fructus ad unum vel ad paucos pertinet, anteponas iis, quæ plures vel etiam uniuersos attingunt: sed quo latius quidque, eo potius & antiquius tibi sit. Quos in Societatis nostræ disciplinam admisseris: eorum profectum caue ne acriter tentameter explores, quæ patitur, ut ægroti natura, sic tyronis imbecillitas possit. sed semper infra potius, quam supra vires probatio sit. alioquin exacerbantur multi, sensimque desperant; ac domitis ad extremum frangunt, in auia & disrupta præcipites abeunt. Atque hoc toto in genere prorsus vitanda censeo experimeta, quæ vel inani & absurda nouitate, vel etiã procaci quadam & cynica libertate, aut risum, spectantibus, aut stomachum mouent. Tū verò sectabere quæ & in vulgus accepta sunt, & cum ratione pariter ac pietate consentiunt, cuiusmodi sunt quæ posui modò: carcerem & valetudinaria frequenter inuisere: vinctis & decumbentibus, in utroque homine patienter ac sedulè ministrare: itemque, ad paupertatis voluntariæ documentum, panes & numulos emendicare

10 SELECTARVM EPISTOLARVM

dicare palam: & alia id genus. Porro ad regēdos & in virtute promouendos alumnos, illa res vna vel maximè proderit, comitate quadam eos & paternæ benevolentia significatione perlicere ad arcana pectoris sui planè tibi nudanda: sic prorsus, vti omnia cogitationum initia, quibus vel a deprauata natura vel à malo dæmone sollicitantur, extemplo ad te differre non dubitent. Hæc differendi & communicandi fiducia & consuetudo, mirum, in omnes partes quantopere conducat. siquidem occulta hostium fraudes, & improbæ petitiones, in medium protractæ, vel ipsa luce protinus euanescent: vel, si vrgere perstiterint, variis remediis opprimuntur, quibus in remediis experta virtutis illud est: vbi quempiam inani gloria, corporum illecebris, aliâve parû honesta cupiditate irritari cognoueris, huic præscribere spatium aduersus ea vitia meditandi: tu, quæ excogitauerit, iubere vt ea populo per occasionem adhortationis impertiat. Hinc duplex percipietur fructus; tenactoris memoria, quod ferè quæ cōmenti sumus, promendo & commemorando, alius nostris animis infiguntur: salutaris verecundia; quod nos ea non exsequi pudeat, quæ ipsi alius facienda præcepimus. In Sacramento pœnitentiæ, cū negotiatoribus præsertim amplis & opulentis, sunt quæ ante criminum cognitionem, in ipsa cognitione, & post cognitionem obserues. Ante cognitionem; curabis, vti reus idem & actor (nisi id mysterium frequēter obire consueuerit) biduum aut triduum sumat ad antea facta vita reputanda peccata, & simul memoria causa in scedulam ex ordine referenda: vt ne imparatus, & sine aliquo moru doloris pudorisq;, ad accusationē accedat. In ipsa verò cognitione, si turpitudine flagitiorū, aut magnitudine scelorum, quod sepe fit, absterreni hominem senseris, quominus ipse se prodatur; hilaris facies, blandoq; sermone, quin etiâ, si opus fuerit, variis te quoq; morbis animi olim implicitum fuisse testado, vti singula probe fateatur, adduces. & cū alia diligenter inuestiganda & elicienda sunt; tu verò accuratissimè, quæ ad nefario lucra, & res dolo malo partas aut retēras, pertinet. etenim, si quem scēnore contaminatum, aut peculatu, vel iniquis pactionibus, in vniuersum interrogas, num aliena possideat, vt est procliuis ad sui tutelam, & sibimet libenter ignoscit, hominum natura, facilè inficiabitur: sin genus vitæ artilive quam facitet, si vsuras, & contrahendi, mercandi, vendendi formulas nominatim exquiras, & (si regius fortè præfectus curatorve ille sit) si de interuersa interceptaue pecunia, de monopolis per vim nefalque institutis, de quæ magistratus contra voluntatem Regis & ius cōmune plerumque sibi pro potestate & imperio

imperio vindicant, singillatim percunctere; multorum haud dubie delictorum confessionem exprimes, quæ reus alioqui, vel per malitiam vel per inscitiam silentio forsitan inuoluisset. A cōfessione, si noxius tibi dura & perfricta visus erit fronte; comperendinabis videlicet, eique certos interea locos ad commentandum assignabis, quorum consideratione, tamquam repetitis ictibus, de siliice pectoris sui, pios gemitus & aliquas amoris diuini scintillas excuriat. Quod si fraudati quid forte restituendum, vel condonanda iniuria, vel scorta relinquenda, vel eiusmodi quippiam expiandum sit: planè videbis, vti ante latam sententiam expietur, neu te largis cuiusquam pollicitationibus induci permittas: nam qui piaculis eiusmodi obstricti tenentur, ab sacerdote appellati, magis in promittendo interim faciles, quàm in præstando postmodum fideles, existunt. Vbi sine fallacia ab reo satisfactum esse didiceris, tum demum, æternis vinculis absolutum, temporario aliquo supplicio ritè iniuncto, dimittes. Si qua pecunia summa, seu propterea quod iusti domini copia nulla sit, seu etiam pietatis ac beneficentiæ studio, erit in pauperes conferenda; nequaquã ego tibi sim auctor, vt illius pecunia te sequestrum ac diribitorum exhibeas: sed eam tu (nisi si tibi secus interdum in re præsentis videbitur) ad Misericordiæ sodales extemplo rejicies; atque id multis gravibusque de causis, primùm, quod tibi non æquè ac sodalibus nota est mendicorum & egentium turba: quorum, alii sæpè morbum, alii probitatem & sanctimoniam, alii etiam inopiam ipsam egregiè simulant. Ad hæc, si percrebuerit, humanis necessitatibus & egestati paratum in tua facilitate subsidium esse, tanti vndique petentium concursus ad te fiet, vti ad Apostolicas functiones, quæ tibi primæ esse debent, otii nihil superfit. Non est porro æquum, te, qui ad Euangelium prædicandum veneris, relicto verbo Dei, ministrare mensis. Postremò, si pecunias ipse tractare assueueris, metuendum est, ne famæ tuæ atque existimationi aliqua labe ab iniquis, & omnia peiorem in partem interpretantibus, adspargatur. Quæ cuncta incommoda effugeris, si hæc Christianæ caritatis & officii partes eidem Sodalitio delegaueris. Quotidiani vsus præcepta, ad eternam salutem præcipuè necessaria, in B. Virginis & in Misericordiæ templo palam in tabella propones. Ad ea perlegenda, exscribenda, & quod caput est, obseruanda, cum cæteros invitabis; tum verò pœnæ loco, si res postulet, adiges in tempus certum, quorum ipse confessionem exceperis; vt inde perpetuam, si fieri possit, eius disciplinæ cōsuetudinem sponte retineat.

Singulis

Singulis verò noctibus, voce ad commiserationem accommodata, vicitim populo commendabis opportuna deprecatione adiuvandas animas, quæque in hac vita peccato letali tenentur, quæque in altera purgatorio igne torquentur. stas per hebdomadam diebus operam conferes ad similitudines civium dirimendas, restinguenda odia, forenses denique controuersias componendas, quippe quarum impensæ magno civium damno sæpe sortem exsuperant. Ergo iis omni ope obuiam ibis: atque ipsos etiã, quorum interdum culpa lites aluntur, scribas ac leguleios, tibi aliquo pacto detinere, & saluari quopiam remedio sanare conaberis. In concionibus autem, quo magis commune bonum id est, eo maiorem, ut dicebamus, industriam, & assiduitatem, & operam collocari, & que illas ad vulgi oblectationem plausumque, sed ad morum commendationem & vnius Dei gloriam omnino referri par est. Amorum quippe agitur salus: adhibenda vulneribus remedia; non prurientes aures curiosis quæstionibus & inani sermone scalpendæ, ac proinde accersita, fucata, dubia, obscura, controuersa, ac medium adduxeris virtutis amorẽ, vitiorum odium excitare intendes: & ex iis quæ pro vniuerso mortaliũ genere Christus dominus acerbissima pertulit, locum subinde aliquẽ inducendo, ad malè actę vitę detestationem, ad lacrymas, ad pœnitentiã & Eucharistiæ Sacramenta populum vehementer impelles. Inter dicendum autem, vide ne quem eorum, præsertim qui cum imperio potestate sunt, apertè perstringas. Exulcerare plagas hoc quidem est, non curare. & qui longiùs in eo genere prouehuntur, efficiunt nihil, nisi vt magno labore, fructu nullo, gratias perdant, odia collegant. Priuatę obiurgationes in priuato adhibendæ sunt, & quædam plurima humanitate conspersa opulentiũ verò ac potentiũ viris, quod ferme delicatum & fastidiosum est genus, inter ipsam admonitionem subinde etiam te ad pedes abijcies; vel, si res ruerit, caros dabis amplexus: planè vt perspiciant nõ tristitia te velle, vel seueritate, vel negotiorum appetentia, sed eximia quadam beneuolentia & caritate, ad officium reprehensionis adduci. Iam verò, de familiari conuictu, & quotidiana cum hominibus consuetudine, haud leuis est animaduersio; multasque & magnas ea res habet cautiones: quarum prima illa est: Ita vtendum amicis, quibus non tu quidem illis, sed illi tibi olim infensi infestique futuri sunt. Id si præsumpseris animo; longè attentiùs omnia circumspicies, & que ipse in officio continebis, neque in securitatem effusus, admittes quod aliquando tibi exprobrari aut objici possit. In vniuersum tamen, te cunctis mitem, iucundum, affabilem præbe-

velim; vt ea comitate illecti (nam alioqui anceps & periculosa cura-
 ratio est, quod item supra monuimus) omnes tibi pectorum suo-
 rum latebras ac recessus aperiant. Alter locus cautionis est, ope-
 ram des vti studiosos recti, verosque discipulos, à fictis prauisque
 dignoscas; & conuenientem vtrisque facias medicinam. Nō enim
 deerunt plurimis obstiti vlcerebus, qui, vel metu ne illa detegas, vel
 etiam captandæ ad cæteros commendationis causa, vltro sese tuā
 in amicitiam ac familiaritatem insinuare non dubitent. ij, si te in-
 ter cætera ad prandium aut cœnam inuitent, i sanè; ac tu vicissim
 illos ad Sacramentum Confessionis inuita: curaque, vti prorsus
 intelligant, fixum esse tibi certumque, eos omni ratione ad Chri-
 stianam seueritatem, ac disciplinam, à laxiore vita deliciisque tra-
 ducere. sic fiet, vti vel in posterum te frustra interpellare desistant;
 vel (quod optandum est magis) ad meliorem frugem, te duce ac
 magistro, tandem aliquando perueniant. A donis muneribusque
 (friola quadam excipio; quæ si recuses, largitor vti que Lusitanus
 contemni se putat) omnino abstinebis, vulgati prouerbij memor,
 Captum esse, qui ceperit. Ioannes tibi Rex omnia ad victum cul-
 tumque necessaria detulit; eius vtere benignitate, atque id ipsum
 modicè, vel etiam intra modum; vt votiua paupertatis religiosa
 professio constet. Si multis à partibus ad te cibaria cocta seu
 cruda mittentur; ea tu ad carcerem vel ad valetudinarium pu-
 blicè deportanda curabis, atque hoc pacto, in tractandis homi-
 num ingeniis tua tibi ratio longè solutior & expeditior fuerit.
 Quos ad vitia proiectos & in peccandi libidine perperam obsti-
 natos offenderis; gehennæ quidem illos & futuri terrore iudicij
 maximè commoueri oportebit. sed quoniam hæc nimium ab-
 esse longè stulti homines putant, multi etiam propter fidei im-
 becillitatem, sint ne omnino vlla, turpiter ambigunt; at tu,
 morbos, ærumnas, calamitates, exsilia, vincula, cædes, orbita-
 tes, naufragia, bonorum proscriptiones direptionesque, & alia
 malorum genera sexcenta percurres, quibus in hac etiam vita
 impios ac prauos tenaces homines afficit Deus: eaque denuntia-
 tione perditos & insanos ab amentia reuocare conaberis. Si cum
 irato, & flagrante cupiditate vindictæ, res tibi fuerit; blanda pri-
 mùm oratione, quasi aliud agens, mulcebis hominem: dein, ca-
 pto circuitu, sensim ad causam accedes, vt quam ille queratur in-
 iuriam eleues verbis, & multo minorem opinionem fuisse demon-
 stras: aut etiam diuino permisso relatam, quod iniuriosum ille
 quoque se quondam in alios fortasse præbuerit. ad hæc & alia
 id genus dicta, si te auersabitur, cedes tempori scilicet: si dede-
 rit

rit sese, premes paulatim acrius, & identidem instabis, quoad se-
data perturbatione reliquam abs te medicinam libere accipiat,
eadem ferme obseruatione, ad leniendum dolorem, mœroremq;
& ceteras animorum ægrotudines, uti licebit. Atque hæc cum iis
qui Christiani censentur. Conuertendis autem ad Christum Iu-
dæis, ethnicisque, suum item spatium ac laborem imperties: quâ
ad rem, ne longior sim, non pauca ex iis quæ supra posuimus
transferri commodè poterunt. Verùm de his hæcenus. redeo ad
primâ. Tu fac in aliorum curationem ita, mi Gaspar, incum-
bas, ut interea tuæ ipsius perfectioni ac saluti quàm diligentissi-
mè consulas. Vale.

EIVSDEM AD SOCIOS GOAM.

HA P O N E M Deo adspirante attingimus Augusto mē-
se, die Assumptioni Mariæ Virginis sacro, eum fe-
sto ipso Diui Ioannis Baptistæ die natali Malaca
sub vesperam soluissemus. Nauiculario vñ sumus
ethnico, mercatore Sina, qui suam in id operam
Præfecto Malacæ detulerat. ac primò sanè feliciter nauigau-
imus: sed mox (ut sunt barbarorum ingenia ad leuitatem atque ad
inconstantiam prona) profectiois mutare consilium nauicula-
rius cepit, & in occurrentibus passim insulis tempus frustra con-
terere. Nobis autem in eo itinere cum alia multa, tum illa duo
præcipuè molestissima contigerunt: alterum, quòd oblata diui-
nitus tempestate nauæ per nequitiam abuterentur; qua elapsa,
ad oram Sinarum appellere, ibique rotam hyemem, cursum ex-
spectantes, ponere cogebamur: alterum, quòd in eadem naui si-
mulacrum vehabatur demonis, cui nauæ, quanquam inuitis no-
bis & inspectantibus, patrio ritu sacrificabant. ab eodem etiam
per sortes de ipsa nauigatione petebant responsa; quæ (ut aiebant,
credebantque barbari) modò læta, modò tristia reddebantur.
Centum à Malaca leucas, Sinas versus prouecti, quandam ad in-
sulam steterimus: ibique aduersus maris illius sequitiam naualibus
instrumentis aliaque materia comparata, post multas ceremo-
nias & sacrificia quæsitum est ab idolo, prosperam deinceps for-
tunam essemus habituri, necne. cum valde prosperam respõdisset,
proinde, ne moraremur diutius, sustulimus anchoras, velaque
gratulabundi fecimus omnes: illi, simulacro quod in puppi loca-
tum candelarum luminibus odoramentisque ex incenso ligno
quodam Aquilano venerabantur: nos conditore celi terræq; Deo
& eius

& eius filio Domino IESU CHRISTO confisi, cultum religionemque amplificandi studio in ea loca deferebamur. Cum iam essemus in cursu, placuit nautis ab dæmone percontari, vtrum nauis, qua vehebamur, Malacam esset ex Iapone reditura. cum in Iaponem quidem peruenturam omnino sortilegi retulissent, verum ex Iapone Malacam minimè reuersuram; tum verò institutæ nauigationis penitere barbaros cepit, satiusque iis videri apud Sinas hyemare, & Iaponicam profectiorem in alterum annum differre. Noster autem quis animus, quis tum esset dolor, cogitare vobiscum potestis ipsi, cum de tota itineris nostri ratione consuleretur dæmō. Mox in oram terræ, quam Cocincinam vocant, delati; duo, vno eodemque die, (qui fuit Diuæ Mariæ Magdalensæ sacer) vesperæ, sanè quam aduersa pertulimus. Etenim exasperato vehemētius mari, ingentesque voluente iam fluctus, cum iactis anchoris agitarer in salo, apertum in ostium sentinæ vnus è comitibus nostris Emmanuel Sina fortè præteriens decidit. mortuum credidimus nam & altè ceciderat, & à capite penè ad vmbilicum obrutus aliquantisper in aqua iacuerat. verumtamen extractus magno cū labore exanimis grauerque caput sauciatus, adhibita curatione, paucis diebus Deo fauente conualuit. Nōdum huius planè curatum erat vulnus: ecce tibi eodem ferme casu, eademque nauis iactatione, filia nauarchi in mare delabitur, & in omnium oculis, frustra conarū opitulari, submergitur. Cuius interitum tāti sunt eiulatus ac lacrymæ consequutæ: tanto præterea, quotquot in nauis eram, vitæ in discrimine versabamur; vt admodum digna miseracione res esset. Barbari ad propitiandum per sacrificia dæmonem versi, nulla capta quiete, diem noctemque totam mactandis idolo auibus ferculisque apponendis operam dederunt, per sortes etiam quæsiere causam infortunii. P esponsum est: si is qui prius in sentinam ceciderat Emmanuel fato functus fuisset, puellā in mare non fuisse lapsuram. Cernitis ipsi profectò, quantum nobis eo responso dæmō ab suis ministris crearet periculum: & nobis quid futurum fuerit, nisi furentis rabiem Dominus compressisset. sed me tamen in primis graues illæ in Deum iniuriæ & barbarorum sacra illa sacrilega permouebāt. itaque fusus in preces Deum rogavi sæpius, vt, priusquā fluctibus operiremur, homines, ab se ad ipsius imaginem ac similitudinem conditos, tam falsis opinionū erroribus impiisque superstitionibus liberaret. retrum quippe spectaculum, & indignum est facinus, Dei vice ab hominibus, ad vnus Dei laudē factis, adorari perpetuū ipsi humani generis inimicū. Cuius de minis atque terroribus, quibus ille mortales, nactus

occafio-

occasionem, aggreditur, quòd multa mihi eo die nocteque Dei beneficio contigit experiri, quamquã ea sanè cognitu vtilia sunt, tamen breuitatis causa cætera prætermittam; vnum illud summatim attingam: huiusmodi ipsius petitiones eludi nulla ratione facilius, quam animi magnitudine quadam ac securitate præstanda, non illa quidem, quæ propriis viribus, sed quæ vnius Dei curæ præsidioque nitatur. venisse tempus vlciscendi sui, crebrò mihi ponebat ob oculos. sed magis tali in re ac tempore nobis timendum est, ne fixam in Deo fiduciam, quæ debet esse firmissima, remittamus, quàm ne ab hoste (qui nihil valet nisi Domino permittente) vincamur. Porro, quid nobis in extremo spiritu futurum est, fratres, cum debilitatis corporis animique viribus grauiori quàm vnquam antea tentatione vexabimur; nisi per otium priùs spem totam in Deo reponere, atque ad eum tempestiuè confugere didicerimus?

Ad nauigationem reuertor. lenita paulum tempestate, vela vris mœrentes dedimus; paucisque diebus in portum Sinaru, quem Cantonium vocant, peruenimus. Ac nauis quidem non dubium fuit, quin hyemandum esset ibidem; quamuis nos partim regendo, partim etiam eam iniuriam cum Lusitanis & cum præfecto Malacæ expostulaturos minando, frustra eos reuocare à proposito niteremur. Sed nescio quomodo factum est, vt stationis mutandæ petendique portus Cincei (qui in eadem est ora) subito consilium caperent. Eò cum iam appropinquarem; nauarchus à quibusdam præternauigantibus repente sit certior, Cincem portum à piratis compluribus obsideri. Præsens omnino periculum imminebat: eratque ventus Cantonem reuertenti aduersus Iaponem petenti, secundus. quocirca subita re percussi naute, volentes, nolentes, cursum in Iaponem dirigere, & nos quòd polliciti fuerant (& quidem reliquis portibus insulæ exclusi) recit Cangoximam, quæ Pauli nostri patria est, inuito dæmone perducere sunt coacti. ibi, cum à Pauli cognatis, cum à reliquis oppidanis amicissimè excepti, dies ipsos quadraginta in addiscendis Iaponicæ linguæ elementis haud exiguo cum labore posuimus. itaque Decalogi præcepta, Deo fauente, promulgare sumus aggressi, quæ Paulus noster, & cætera Christianæ fidei capita, patriam in sermonem accuratè conuertit: ac nos quamprimum typis mandare decreuimus, quo Christi notitia facilius latiusque fundatur. Idem cognatos amicosque homo impiger dies ac noctes ad salutem hortari ac docere non destitit: breuique vxorem, & filiam, multos præterea vtriusque sexus in ouile Domini cõpulis. Nec sanè

(quod

(quod cernimus adhuc) eorum consilium improbatum in vulgus: & quia plerique notunt litteras, perfacile Christianis precationibus assuecunt. Die qui fuit Archangelo Michaeli sacer, cum Rege Saxumano collocuti sumus: qui nos perhonorifice acceptos, vt Christianæ legis volumina diligenter adseruaremus admonuit. paucis deinde post diebus edixit licere omnibus, qui sub eius imperio sunt, fieri Christianos. Hæc nobis inuita sese dant: læta vtique, verum tamen admodum incerto successu. Magna quippe multitudo eorum est, qui nefaria huius terræ sacra procurant. Cum ipsorum placitis atque commentis, quod Christiana tantopere pugnat veritas, valde suspicamur fore, vt licet in præsentia nobis fauere videantur, tamen cum res paulatim progredi cœperit, nostram in perniciem tum sæuiant ipsi, tum verò populum concitent, alioqui per se minimè nobis infestum. Fixum autem ac certum est nobis, sicuti ab omni prorsus contumelia & iurgiis abstinere, ita ab gentibus ad cognitionem conditoris liberatorisque nostri Iesu Christi vocandis nulla ratione desistere. Quod si euenierit, vt in causa tam honesta, tamque pio ac saluari negotio, vitam ponamus; ne nos id in magni beneficii loco accipiemus à Domino, cuius præceptis, animarum salutem, corporis nostri iactura, mercari iubemur. Vtinam modò nos mentis candorem & simplicitatem, quæ sancti Spiritus gratissima sedes est, cum fide præstemus. quam tamen ad rem multum nos loci opportunitas adiuuabit. Etenim remotis adeò in regionibus, inter impios demonum cultores ab amicorum conspectu longissimè positi, omnique penè mortalium ope ac solatio destituti; nimirum nostri met paulatim obliuiscimur, nosque in Deum totos necessariò effundimus. quod secus, vbi Christiana viget religio, fieri consuevit. parentum quippe vel patriæ caritas, affinitates, necessitudines, amicitia, ad omnes corporis animique vsus parata subsidia, Deum inter & homines interponunt ferè sese; atque inde sensim ipsius Dei subrepsit obliuio. quocirca eximiam in nos, hoc etiam nomine, Dei benignitatem experimur: qui cum, hac suscipienda peregrinatione, aliquod præstare nos illi putaremus obsequium; ipsi nos potiùs singulari eiusdem beneficio affectos, multisque vinculis solutos agnoscimus, quæ spè in Deo nostram & cogitationem cælestis patriæ distinebant. Ad hæc illud quoque non leue commodum accedit, quod delictis iis, quæ alibi carnis stimulos irritare, mentisque & corporis vires solent infringere; hinc tæremus omnino. Etenim Iaponii nullum altile mactant vel comedunt, pisce vescuntur interdum, oryza & tritico non abundant: herbis ac

b pomis

promis ut plurimum victitant. & quidem ita prospera valetudine ad multam vsque senectutem vtuntur, vt facile appareat, quam paucis sit eadem, quæ alioquin est insatiabilis, natura nostra contenta.

Vos item, carissimi fratres, (quoniam tanta vobis provincia preterit) vigilate animis; vestramque industriam ac pietatem in christo cælesti probare contendite, id assequimini, si Christianam militatam & sensibus intimis colueritis, & moribus expresseritis ac vita: quod ad existimationem auctoritatemque attinet, totum id Domino permittentes, qui vobis eam ipse per se conciliabit proest: quod si facere omiserit, vestra causa videlicet, ne, quæ Dei sunt, vobismet arrogetis, omiserit. Illud verò vos ego etiam atque etiam obtestor, vt veram inter vos pacem atque concordiam omni ratione retineatis: summaque ope nitamini, vt ne qua in vobis semina dissensionis existant: præclaros illos vestros conatus ac studia pacis pro Christo conferatis interim ad omnem discordiam spiritum bellandum, memores affirmasse Christum, ea re suos cognoscere, si se diligerent inuicem. Gratiâ suam Dominus Deus nostram voluntatem animis nostris insinuet, quo ex ea quam maxime facta faciamus. Cangoxima, Nonis Nouembris, MDXLIX.

PAVLI IAPONII AD SOCIETATEM

IESV IN INDIAM.

Quod mihi maximè fuit optatum, vt in Iaponiam dire, matrem meam, & uxorem, ac filiam, cognatos proterea ac familiares meos ab impio demonum cultu ad Christi religionem traducere mihi liceret: iam Dei Domini nostri clementia singulari sum sequutus. Nunc autem alia me coquit cura, vt quemadmodum ad Christum conuersi sunt, sic in fide, quam cõderunt, firmi stabileque persistant. quod ego cum à Domino procor identidem; tum vos, per Christum, vt in precibus vestris sacrificiis mei meorumque memores sitis, obtestor: quandoquidem ad salutem (nisi principis consentiant exitus) capisse nil proderit Iaponii me sanè quam libenter audiunt de Iesu Christo verba dicentem. itaque multos, fauente Deo, Christianos fore confidimus. Nos hic omnes corpore (vtinam æquè spiritu) bene valemus, & quam à vobis locorum interuallo disiuncti sumus; tamen & animis in presentia cõiuncti videmur, erimus aliquando corporibus videlicet cum ad extremum iudicium excitabimur, vtinam cum Domino regnaturi. Cangoxima, Nonis Nouembris, MDXLIX.

POST tuum ex hac vrbe discessum, inflati animis domum ad nos contuenere Iaponii, vt variis nos interrogationibus fatigaret: videlicet rati, qui ipsorum argumenta refelleret, absente te, fore neminem. Sed Cosmus Turrianus, Deo fauente, spiritus eorum repressit: etenim interprete me ad singulas quaestiones ita respondit, vt satisfaceret: quas ego Iaponicè quoniam ipsius mandato litteris consignavi, deesse nolui quo minus ex his aliquas ad te perscriberem.

Quaeritur, ex qua materia Deus animū condidisset, nā corpus quidē ē quattuor constare elementis non ignorabant. Respondimus ad hoc; quēadmodū Deo, vt elemēta, Solem, ac Lunā, & reliquum mundi fabricaretur ornatum, non opus fuit priore materia: sed vt existerent, ipso nutu verboque fecit; sic animos etiam ab eo creari sola ipsius voluntate, materia nulla. Tū illi percontari: qui color animi, quānam esset species. Nullā respondimus, etenim hoc propriū esse elementorū & corporū. Cū inde efficerēt, quoniam corpus non haberet, nihil esse animum; Cosmus vt eos verbis ipsorum conuinceret. Interrogauit num esset aēr in mundo: cū annuissent, quaesuit denuo, esset ne coloratus aēr: negarunt. Tum ille: si aēr, cū res corporea sit, nullo est colore; quanto minū (inquit) animus, cū careat corpore: Hoc audito, cessere.

Quaerere alii, dāmones quidnam essent. cū responderetur esse multitudinem Angelorum duce Lucifero, qui elati superbia, quōd Deo sese aequiparare voluerant, cœlesti gloria sunt diuinoque aspectu priuati; cur, aiunt, homines tētat diabolus, estque eis adeo vehementer infestus? quōd eos, inquit Cosmus, ad beatitudinem illam, quā ipse amisit, conditos nouit: propterea eis inuidet, laboratque vt in fraudem inducantur.

Interrogauere nonnulli, cur, si erant cuncta quae Deus fecerat bona, Luciferum spiritum malū & contumacē creasset? Ad ea, Luciferum, inquit, qui que sunt eius sectam sequuti, condidit Deus & clara intelligentiā prāditos ad bonum dignoscendum ac malum, & libera voluntate ad vtrumlibet eligendum: vt eos, si bonum exoptassent, gloria, sin malū, inferni cruciatus exciperēt. qua facultate quōd Lucifer ac reliqui dāmones abusi, pro Deo adorari concupiuerunt; idcirco pœnas dedere, & sua ipsorum culpa mali ac superbi euasere; quod secus bonis contigit Angelis, qui semet subdentes Deo, meruere gloriam sempiternā. Percōta-

bantur alij, quid esset Deus, ubi esset, num aspici posset: alij, cur Deus, cum sit adeo clemens, aditum gloriae tantis difficultatibus circumseperit. denique tantus erat a matutino tempore usque ad vesperam haec & alia sciscitantium numerus, domus ut oppleretur sed Cosmus (ut dixi) fecit omnibus satis. Bonzii nos, quod eorum scelera coarguimus, maledictis insectari non desinunt. Confirmare quidam ex iis, diabolū ē simulacro pronuntiasse, nos ipsius esse discipulos: eundem nostra de causa ē cœlo, multis inspectantibus regiam fulmine perculisse: quidam etiam humanae carnis voracitatem nobis exprobrant. Ad haec, illa quoque incommoda vel Deo potius beneficia accepimus: Commotum est in oppido bellum, quod regis obitu deinde sedatum est, adeo exitiolum & grave, ut vrbs octo dierum spatio conflagraret incendiis, & sanguine redidaret; quippe sublatis legibus, impunē victrix ubique grassaretur improbitas: passim homicidia, passim rapinae. atque eo sanè toto tempore nos ad eadē inquirebamur assidue, partim ab iis, qui nos oderant, partim ab iis, qui nostras qualescunque sarcinulas admauerant: itaque magno in discrimine vitae saepe versati sumus: eorum ex omnibus periculis eripuit nos clementissima Dominamater, quae cliētes adeo praecipua cura tuetur suos. Cum enim status rerum esset huiusmodi; Cosmus Antonium misit ad Naetondoni uxorem, ut ab ea consilium peteret: illa iussit nobis renuntiare, cōfestim veniremus ad se. porro inter eundem cōplures in caeterum armatorū incidimus: ii inter se, per eorum ordines trāsēntibus nobis, quin, aiunt, ē medio tollimus hosce de Cengecu, (sic enim Europaeos appellant) quandoquidē ipsorum culpa, lignea vel lapidea simulacra neque aliis neque sibi salutem dare posse negant, Deo indignati, excitata discordia, tantam huic populo cladem intulere: haec autem dicebāt illi, propterea quod eo bello cœnobium multa cum simulacris ignis absumpsit: imminuta magnopete doctorum & praestigiatorum auctoritate, vel ob id ipsum, quod Regi in primis, ut nosti, supersticioso nihil eam superstitionem profuisse constiterat. Ex eo discrimine elapsi, Naetondoni domum peruenimus, cuius vxor, dato puero qui proficeretur, nos ad Bonziarum cœnobium, quos ea suis alebat sumptibus, amandavit: illi vero grauiter nobis offensi, respuere: damonas dicere, nec locum accipiendo tam improbo hominum generi sibi superesse. Cur nos Deus, qui habitat in cœlo, cuius legem exponeremus, ex iis periculis non in cœlum eriperet? Tamen ad extremum siue Dominamater, siue famuli precibus adducti, phani particulam nobis ad hospitium assignarunt, ibi toto biduo commoratos mulier nos domum suam

suam rursus accersit, & in posticis ædium partibus ambulatiu-
lam quandam nobis ad diuersandum attribuit. hinc nos quot peri-
culis, quot laboribus perfuncti fuerimus, ne longior sim, in præ-
sentia sileo. Sanctis sacrificiis & precationibus tuis nos admodum
commendamus, & patrum fratrumque carissimorum: quos ego ad
hanc gentem salutaribus erudiendam præceptis, & veram in agni-
tionem Dei conditorisque sui trahendam, propediem venturos
esse confido. Amangutio, 13. Calend. Nouembris. MDLI.

EDVARDI SYLVII AD SOCIETATEM

IESV GOAM.

Mangutianas res primùm, deinde verò Bungenses
ad Diuinæ maiestatis gloriam hac epistola perfe-
quar. Postquam à nobis Petrus Alcaceua discessit
in Indiam, (discessit autè Octobri mense, anno Do-
mini MDLIII.) Amangutium veni cum Cosmo Tur-
riano. ibi ex familia Regia multi insignes ac nobiles
& cum eorum singulis alii xv. ferme vel xx. Christiani sunt facti.
ad eum numerum accessere Meacenses Bonzii duo, quorum alter,
earum legum in primis peritus, multa percontatus à Cosmo, totà
illi suam vicissim de mundi opificè deque hominis anima senten-
tiam patefecerat, cuius erat summa, nullum esse planè verū om-
nium conditorem. Veruntamen ipsemet conditor suam illi gra-
tiam impertiri dignatus est, ut quanto versaretur in errore, & quam
essent vera, quæ à Cosmo dicebantur, liquidò cerneret. itaque Do-
minum Deum nostrum ex animo colere statim decreuit, id quo
melius faceret, omnibus rebus, quibus ad eam diem utebatur, ab-
iectis, exiguum sibi rectum, aliqua ex parte à nobis adiutus, cum
socio suo Barnaba exstruxit. ibi morantur ambo, & victum sibi
met suis manibus operantes quarunt: nihil è domo nostra, nihil
aliunde gratis accipiunt: ynam acquirendæ virtutis rationem sci-
ficantur a nobis, in qua, ceu nouellæ plantæ, adedò feliciter cre-
scent, ut mei me sanè ex eorum comparatione pœniteat. Eodem
tempore Iaponius alius quidam ad Deū conuersus est, magna hu-
manitate vir, acutoque iudicio, annos natus plus quinquaginta: &
quamuis, antequam constituit Christiana sacra suscipere, diaboli
tentationibus adedò vexatus est, ut in morbum inciderit; postea ta-
men quam Deo sese commisit, manna absconditum affatim hausit,
& nunc de pristina sua impietate, deque excellentia diuinæ legis
loqui non desinit. Is nouo nomine Paulus appellatur: & quòd ma-
gna prudètia & ingenio præditus est, & nihil vnquam adorauit in
vita, (nam Iaponiorum superstitionem inane semper nescio quid
iudica-

judicauit) suo exemplo multos ad religionem impulit. Christus
 ille haud sanè fictè dat operam, siue transferendis in patriam
 quam scripris quibusdam, (qua in re valet plurimum, & stylus
 valde probatur) siue aliis mortalibus omni ratione ad veritatis
 trahendis: praesertim verò confirmandis ac retinendis in fide
 phytis, quos antea tam vehementer insectabatur. Vxor eius &
 sunt iam Christiani, cum ipsius fratre non minùs ingenioso &
 nato, aliis praeterea ipsius affinibus & amicis.

Septuagesimum vel octogesimum alius circiter annum
 vir nobilis ac dynasta, superstitionem suam cum Christiana re-
 gione commutauit; idolorum ante id tempus cultor egrotus
 quippe cui, simulacris humi de more statuendis venerandi causa
 praesertim assiduitate laboris occalluerant manus. nunc verò tanta
 lux veritatis oborta est, vt de laboribus ab se frustra susceptis
 sua caecitate verba facere nunquam desistat. is idolorum
 templum aedificare decreuit, quò Christiani ad sermones inter
 cultu diuino seruos augendae pietatis causa conueniant: & rursus
 sis, qui sub imperio suo sunt, omni conatu persuadere conueniant
 ad Baptismum accedant: quo lustratus est eius quoque filius
 natus triginta, qui domum nostram Christianae doctrinae & sacro-
 rum causa ventitat. Tria passuum millia distat ab vrbe Amangur-
 vicus quidam; ibi ad quinquaginta vel sexaginta neophytos, reli-
 eos operarios omnes, tantum rerum diuinarum studium cepit
 vt, litterarum prorsus ignari, litteratos homines populares
 argumentando conuincerent. Quin etiam eius loci Bonzius
 cum illos saepe sermone atque altercatione lacerasset, turpiter
 iisdem superatus ac victus, existimationi suae denique migrans
 consuluit. eius discessu neophyti valde leuati sunt. iidem pariter
 vniuersi certum in locum saepe se conferunt, vbi de cultu diuino
 feritur, admonetque; inuicem sese, & ad fidem & religionem hortantur.
 Verum de statu rei Amanguriana plura cognoscetis ex epistola
 Cosmi Turriani, quam misit in Bungum; ex qua ego haec qua
 quantur excerpfi. Ex hisce pauperibus multi facti iam sunt, tum
 semper aliqui Christiani. iidem preces tenent, easque ad
 nuam ferè quotidie recitant: tum singulis casa (quod moneta ge-
 nus est) in eleemosynam datur: quare illi admodum leti, & Domino
 gratias agentes, domum sese recipiunt. iidem, Dominicis diebus,
 cum in ordinem discubere; qui Christiani ad sacrificium veniunt,
 liquid iis praebent eleemosynae causa: itaque & illi beneficio gra-
 dent, & Christiani rei totius dispositione atque ordine delectan-
 tur, & omnes in vniuersum Domino gratias agunt; cuius sibi me-

nere, antea cetera ipsorum vita fecerit paruit. Paulus & Barnabas, et
 Meacenses Bonzii duo mirabiliter in fide proficiunt. Faxit Do-
 minus, ut ad finem usque perseverent. Die qui fuit DD. Cosmo & ce-
 Damiano sacer, vespere mortuus est Ambrosius Eunadus Faisu-
 mius, Regis oeconomicus eius funeri mecum interfuere plus ducē-
 ti sexus utriusque neophyti, signum Crucifixi vnus ē neophytiste
 praeferebat; & quoniam demortui domus a nostra plurimum abe-
 rat, pompa mediam per urbem necessariō ducta est. Efferebatur
 autem corpus admodum excelso feretro, tantaque funalium mul-
 titudine, ut ipsam diei lucem repraesentarent; ac terrae quanto li-
 cuit apparatu caeremoniisque mandatum est. Commouit ea res a-
 liquantum ad impias sectas deserendas cognatos ipsius, & ma-
 iorem ciuitatis partem: quas quidem sectas planē relinquerent, et
 si diuinæ legis interpretum hic foret copia. Vxor autem eius cō-
 tinuō pauperibus fecit benignē: nam & ipso quatrīduo praebuit
 ipsi epulum, & ē domestica suppellectili multa distribuit: in iis
 etiam vestem sericam, ex qua conficietur pecunia ad aedificandam
 illis domum in area, quam idcirco nobis neophytus quidam at-
 tribuit. Hoc eius rectē factum, ceteraque neophytorum erga
 inopes beneficia, quibus bis tēre cibaria singulis mensibus
 largiuntur, compenset Dominus: quem vos rogate fratres mi-
 hi carissimi, ut haec ab illis fiunt, nullam ob aliam causam, ni-
 si ut eidem placeant: & simul in officio me sua benignitate
 confirmet.

Domus ea, cuius meminit Cosmus, perfecta iam est. Absolutum
 est opus v. Kalend. Iulii, & diebus aliquot ibidem sacrificatū, ser-
 monesque de ipsius fundatione sunt habiti. Haecenus de rebus A-
 mangutianis. Nunc ad Bungenenses venio. Anno MDLIII. nostri la-
 pidationibus ibi malē accepti sunt, confectis in eos criminibus,
 quod carne vescerentur humana: sed rex, causa cognita, rem to-
 tam breui compressit, dispositis custodiae causa circa domum no-
 stram interdū noctuque vigiliis, atque ea sanē praecleara fuit neo-
 phytorum probatio: quippe nos quo maioribus cinctos videbant
 angustiis, eo maiorem ipsi firmitudinem animi constantiamque
 pra se ferebant. Eo tēpore multae ad neophytos conciones, multae
 cōtra Bonzios disputationes habitae sunt: qui victi, cum quid age-
 rent non haberent, insigni mendacio populum onerarūt, nulla re
 scilicet Christiana à Iaponica religione differre. Res erat sanē pe-
 riculosa: itaque nostri, diuinæ gloriæ zelo inflammati, nil aliud
 per eos dies docere populum instituerunt, nisi haec duae religiones
 quanto opere inter sese differēt: legē quippe Iaponicam fabulis atque

mendacijs, Christianam vero planè certissimis niti principijs. At
 que ob id ipsum Balthasar Gagus librū Japonico sermone cōfite-
 pfit, ac dedit Regi, quem Rex coram se, sicutque consiliariis recen-
 ac vehementer probatum suo signo obsignauit, atque ad Baltha-
 rem remisit, iubens ei renuntiare, se libri eius exemplum descrip-
 habere apud se: proinde exemplar, ob signatum ut erat, ostendit
 magistratibus, ut eos, perspecta Christiana veritate & doctrina, in-
 neuolos & amicos haberet. Ex eo tempore adhuc in pace fuimus
 Bonzii in Dominum credidēre complures. in iis quidam legis po-
 ritus ex eorum ordine, qui commentationibus vacant, noluerunt
 tea vehemens aduersarius; huic ita deinde clarum veritatis lumine
 affulsit, ut in exquisendo Christiani hominis officio nunquam de-
 fatigaret. Tantā verò tranquillitate fruitur animi, atque ita de
 beneficia ipsius hærent infixā memoria; ut pro iis, a quibus Chris-
 tiana mysteria didicit, & a quibus huc missus est, denique pro
 ctis Euāgelij præconibus, præces ad Dominum assidue fundat.
 selmus est quidam Dominus vici nō longè ab vrbe positi. is, ut
 rem ad cultum Dei traduceret, anno superiore venit ad nos, & Bal-
 thasarem domum suam adduxit, qui feminam, & domesticos
 nes, aliosque complures necessariū ad religionem rudimentat
 cuit, & cōuertit ad Dominum. Horum exemplo tantus in religio-
 eius vici incolis motus animorum est factus, ut omnes ferè Chris-
 tiana iam sacra susceperint. Vixit alius, decem leucas ab vrbe
 illuc item anno superiore lucri causa se contulit neophytus ope-
 rius quidam, Antonius nomine: ibique reperit hominem, qui a
 dæmone septem iam diebus ita præfocabatur, ut nihil neque ede-
 lentum neque potulentum per fances posset dimittere. Hunc mi-
 seratus Antonius, & simul recordatus latronis eius, cui culpam
 suppliciter agnoscenti Dominus noster IESVS CHRIVS igno-
 uerat, aquam in vas infundit, expiatque manu sua per signum Cru-
 cis. deinde hortatur ægrotum, ut peccatorum suorum agat pen-
 nitentiam, & credat in eum, a quo & conditus fuerit, & salutem
 possit accipere. Annuit ægrotus, & continuo porrectum sibi pocu-
 lum aquæ totum penitus hausit, appositumque oryza paulum,
 sine labore comedit. Quæ res ægrotum ita permouit, ut cum pri-
 mum per corporis vires liqueret, ad nos conferre sese Christianæ
 religionis suscipiendæ causa decerneret: itaque fecit, omnem su-
 perstitutionē abiecit, Christianos ritus ac preces edidit, pau-
 cisque post diebus est mortuus. Alium etiam conuertit ibidem An-
 tonius, claro admodum genere natum, Lucas nouo iam nomine
 dicitur. Is cum Baptismi causa ad nos venisset, postea quam ablu-
 tus est,

rus est, Balthasarem domum suam cum Ioanne Ferdinando An-
 tonioque perduxit. ibi dies aliquot instituendis baptizandisque
 ita multis vacarunt, vt ex vna tantum Luca familia, sexaginta ca-
 pita (in his uxorem Luca, duosque filios virili aetate) caelesti laua-
 cro purgauerint. Quorum tanta constantia, tantum animi robur
 apparuit; vt suo exemplo aliis ad fidem trahendis numerum dein-
 de recentorum impleuerint. Annus circiter agitur, cum quidam
 oculorum acie sanè debili baptizatus est. is, Dei benignitate fa-
 ctum est, vt vnà cum animi lumine oculorum quoque lumen reci-
 peret: etenim continuò clarè capit videre: cuius rei fama cum la-
 tius manasset, Iaponiorum ad nos concursus hinc inde statim est
 factus, partim caecorum, partim vario morborum genere, vt lepra,
 febris, aliisque huiusmodi laborantium, in quibus Dominus, pro
 sua sapientia, caelestis numinis vim saepe declarat. Quod vt faci-
 lius cognoscatis, nonnulla referam, quae in hoc genere contige-
 runt; in popularibus neophyti illius, quem ex oculorum debilita-
 te repente conualuisse docuimus; iam inde ab ipso abauo quidam
 hereditario veluti iure, & quasi per manus acceperat, vt a dæmone
 torqueretur; atque is, impetrandæ salutis causa, in victimas & im-
 pia sacrificia patrimonium pænè consumpserat. Verùm dæmones
 idolis inhabitantes, quo maiores sibi honores haberi cernebat, eo
 vexabant hominem grauius; nec illius tantum modo cruciatu cõ-
 tenti, arceptum ipsius quoque filium annos natum triginta adeò
 malè accepere, vt multos dies nihil omnino gustaret, nec iam pa-
 trem vel affines agnosceret. Balthasar vbi id rescivit, contulit eò
 sese, cumque filium in ipsis tormentis offendisset, iussit eum diui
 Michaëlis nomen pronuntiare. paruit ille, & in ipsa pronuntiatione
 nis clausula tam vehementer intremuit, tanta cum gesticulatione
 motuque membrorum, vt qui astabant, rei miraculo perhorresce-
 rent. Verùm diuinæ placitum est bonitati, vt simulatque super eum
 Balthasar sacra illa effatus est verba: In nomine Patris & Filii &
 Spiritus sancti, a nequissimo spiritu liberatus, continuò & cibum
 & vsum mentis rationisque receperit. Deinde verò vnà cum patre
 Christiana rudimenta edoctus, & vterque sacro fonte lustratus est;
 ac filius quidem, Michaëlis; pater autem, Pauli nomen assumpsit.
 Paucis post diebus, eiusdem Pauli filia, soror Michaëlis, ad tēplum
 nostrum accessit, quæ item triginta iam annis malè a dæmone ha-
 bebatur. Ea cum velle se Christianam esse dixisset, vehemēti pa-
 triter ipsa timore corripitur. Tum Balthasar ad exorcismos confu-
 git, capitque mulieri suadere, vt nomen IESV nec non D. Michaë-
 lis pronuntiaret. illa verò discretiata grauisimè, ore compresso,

voce veluti in eantem soluta, respondit, si Xaca & Antida, qui legem dedere Iaponiis, idola repudiarentur, neminem adorandum esse præterea: neque verò se cuiuspiam vi ab eorum cultu posse abduci. postridie (qui dies fuit Beatissimæ VIRGINIS facer) templi Christianis referto, cum mulier quoque adesset; Balthasar sacro peracto ad exorcismum rediit. Hic dæmon versum ejulare, impiam conqueri, feminamque torquere. Cum in eo statu res esset, Christiani, qui aderant, in preces dedere sese, nec ita multo spiritus ille nequam erupit, mulier autem valde leuata est, atque integra prorsus mente, potum petiit, porrectamque sibi aquam benedictam seu benedictam ebibit. Tum iussa dicere IESVS, MARIA, suaviter pronuntiavit, ut vox Angeli videretur. Ex eo tempore nunquam deinceps à dæmone vexata est; iamque Christiana secula suscepit. Qui ægroti huc devenere, ex his ad trecentos sunt Christiani cernuntur. quorum sermones inter se, de beneficiis Domino post Baptismum acceptis, operæpretium est audire, cum hic patientiam in morbo ferendo, ille recuperatam proprietudinem prædicat. solent autem huiusmodi ægroti, decem aut quindecimve singuli ad Christianam religionem secum adducere, quorum corpora non alio medicamento curantur à nobis, nisi aqua benedicta, cuius virtus in hoc regno multis experimentis, præsertim verò in oculorum curatione, quibus Iaponii vulgè laborant, est comprobata: ut eius petendæ causâ à leucis decem vel duodecim undique concurratur ad nos.

Hoc anno, qui post Christum natum est MDLV. in hac archidiecesi Funaiensi, à Cineribus ad Paschalia usque solennia, conciones quotidie cum sacrificiis habitæ sunt, tanta neophytorum frequentia, ut eos domus nostra non caperet, tantòque animi ardore, nonnulli ut è pagis pridie domum nostram venirent, quo postridie manè ad tempus concioni adessent; nonnulli autem ad templum duabus ante lucem horis accederent, quibus rebus homines ita vehementer inflammabantur, ut quotidie ferme deni, duodeni, vel etiam viceni post catechismum fierent Christiani. Itaque baptizati sunt eo toto Quadragesimæ tempore quadragesimæ. A Paschalibus feriis usque ad Pentecosten eodem fervore ac studio continuatæ sunt quotidie conciones, neophytorum rogatu, qui, propitiandi Domini causa, mysterium Confessionis sanctam quam diligenter frequentant; quorum vitæ morumque immutationem post Baptismum noti affinesque eorum valde mirantur, quippe, ut quisque maxima pro Christi nomine ignominia afficitur, ita se beatissimum putat. Quidam etiam, cum inimo

conuersionis, nōnullo pudore territus, latitaret; ita se nunc palam penitus in causam Christianam tanra sua cum delectatione demisit, vt verbo Dei potius quam cibo sustentari aliq̄ue videatur. Cæremonia quoque nostra funebris magna cum admiratione probatur ab ethnicis; vt funus quod primū duximus, hominum plus tria millia spectandi causa celebrauerint. cum autem pauperibus æquē ac diuitibus honorem à nobis vident haberi; tum verò legi Domini Dei nostri simile nihil fatentur esse. atque lex ea sanè latè vagatur in hoc regno Bungenſi: nam præter urbanum neophytorum gregem; Tacali quinquaginta, vel sexaginta, Siquiditordem, Quinctani (pagorum hæc nomina sunt) plus ducenti, videntur. Neophytus quidam est, quem cæteri ob eius virtutem parentis loco venerantur & colunt; qui sæpe ad sacrificia & conciones huc ventitat. Is ea circuit loca, & cunctos ad officium adhortatur. Superioribus diebus Balthasar Gagus cum Ioanne Ferdinando Firandum profectus est ad Lasiranorum, qui ibi erant, confessiones audiendas. Rex autem, antè quàm discederet, venit ad nos, iussitque Balthasarem de comœatu sine cura esse: daturum se qui eum prosequeretur, & omnia ad iter necessaria compararet, idemque, si Balthasar vellet, præstaret in reditu: præfectis etiam, quacunque transeundum esset, iumenta & cætera, quæ opus forent, se imperaturum. Eum nunc in singulos dies expecto, Mecum hîc de neophytis remansere senex quidam, Antonius nomine, quinquaginta vel sexaginta natus annos; & alii præterea quatuor vel quinque homines impigri ad necessaria negotia obeunda.

Scriptis iam litteris, ex Ida pago non longè ab vrbe posito, mulier quædam cum marito ad hoc templum Baptismi causa se contulit. Sed vterque, quòd Balthasar aberat, domum suam re infecta consilioque pænè mutato reuertebantur. id vbi cognouit Antonius is, quem modò nominauij, me appellauit, vt preces ab omnibus, qui aderant, ad Dominum pro vtroque eorum habendas curarem. itaque dum orationem Dominicam clara voce multi pronuntiamus, conspecta mulier est adeò vehementer intremere, vt illam ipsi tres homines regere & continere non possent: dentibus verò tam acriter infrendebat, vt viderentur effringi. interea constrictis ipsius manuum digitis, mulierem signo Crucis & aqua benedicta lustrabat Antonius: nobis ex altera parte in oratione Dominica & Angelica salutatione perseverantibus. Post hæc mulier aliquantulum consopita, simul atque expergefata est, iussa dicere, IESVS, MARIA, primū veluti indignabunda pro-

da pronuntiauit. tum ei manus arctius iterum vinciuntur, precationi simul omnes insistimus: nec ita multo post femina dolens manibus, & lamentari, & rogare, vt sese quam citissime solueretur. Deinde, pia admodum voce proferens, IESVS, MARIA, verum Creatorem suum adorare se dixit, grauemque sese peccatorum agnoscere. Eadem mihi postea affirmavit, se toto septennio contingentem sensisse grauedinem, sed iam ea leuatam, & exhibitam esse. Postridie manè cum marito discessit: redituri ad Bapum cum primùm Balthasar Firando reuertetur. Mihi sane magnam tota res attulit voluptatem, & ex eo die planè alia mulier atque antea, visa est. Multa praterca in hac regione geruntur Domino; qui nos pro sua bonitate idoneos vineæ suæ cultores agnetur efficere. è Bungo 12. Cal. Octob. MDLV.

TAQVÆ REGIS FIRANDI AD MEL-
CHIOREM NONNIYM.

PATER Mag. Franciscus cum meum in hoc regnum venisset, Christianos fecit magna numero mei voluptate nonnullos, quos equidem commendatos habeo, & ab omni iniuria tueor. Bis deus ad nos venit etiam Pater ille, qui Funaii verum baptizauitque cum ex affinibus meis aliquot, et ex reliqua nobilitate permultos: quem ego vitum aliquoties audiui, eiusque doctrinam, quæ mihi penitus hæret in medullis, ita probaui, vt Christum sequi planè decreuerim. Quocirca te in meo regno videre magnopere cupio: semel quippe mentitus, non mentus iterum. Tu si ad nos te contuleris, & rem Deo gratissimam feceris, & à me quam honorificentissimè liberalissimeque tractaberis firando. Taqua Nombo Firandi Rex.

COSMI TURRIANI AD SOCIETATEM
IESV IN LVSTITANIAM.

PX quo tempore à Francisco Xauerio, qui postea migravit è vita, Amangutii sum relictus; res per manus generis aduersarij minimè tràquilla fuerit, qui cum intelligeret quantum Euangelij promulgationi proficeretur, omni ratione eam impedire conatus est. bellum enim Regem inter ac populares eius ita perniciosum excitauit, vt vigesimo post meum aduentum die, Regem ipso cum filiis interfecto, alium, qui Regis Bungi erat frater, in magna tamen principum dissensione, suffecerint. Nec tamen à nobis

interea cessatum est: nam ad annum MDLVI. (quod spatium fuit annorum circiter sex) assiduis concionibus, ceterisque ex instituto nostro ministeriis obeundis, Christianorum duo millia fecimus: quo tempore nonnulli è proceribus, coniunctis viribus contra nouum Regem sectatoresque ipsius, vrbi Amangurio sacrum adeo incendium intulerunt, vt cum amplius decem millibus familiarum incoleretur, vnius horæ spatio vniuersam flamma peruaserit. Nec sanè domus nostra templumque ab eo incendio fuit immune. Post hæc affertur nuntius, aduentare hostes; quo audito Christiani conveniunt, communiq; sententia statuunt, non esse mihi in iis tumultibus commorandum: denique vigesimo post incendium die, cum iam hostium exercitus ab vrbe non plus tribus millibus passuum abesset, vehementer à me efflagitant, orantque vt inde discedam, quorum ego precibus eo animo celsi, vt post eas turbas ac seditiones redirem. Consilio protectionis meæ cognito, reliqui Christiani ad me concurrunt, nullam ea nocte partem capiunt quietis, cum alii peccata confiterentur, meumque discessum lugerent; alii mecum vnà decedere decreuissent. quos ego vt potui, verbis solatus, discessi, multis me nihilominus ad nouem millia passuum prosequentibus summo cum dolore ac gemitu, mortuum parentem in conspectu eos habere dixisses. Nimirum prælagire iam tum videbantur calamitates, quæ postea contigere: quippe deinde & vrbs funditus euerfa est, & summa annonæ inopia, aliaque id genus multa incommoda consecuta. In itinere cum diuellerentur à me, ecce tibi denuo lacrymæ virorum, mulierum, puerorum, quæ me sanè magno mœrore tristitiaque affecerunt: atque ita illi ad suos regressi sunt, ego Funaium iter intendi, qua in vrbe versabatur Balthasar Gagus cum duobus ferè millibus Christianorum, quos tibi fecerat, eratque magna apud Regem in gratia, ad quem Prætor India certum hominem Regis Lusitaniæ nomine cum pretiosis muneribus misit, egitque gratias quòd nos adeo humanè liberaliterque tractaret. Hoc ille officio permotus, ædes nobis optimas ex materia cedrina est elargitus: è quibus templum extruximus cum reliquis ad incolendum necessariis edificiis, operâ suam in id nauantibus admodum impigre Christianis. Decreuit etiam nobis aureorum quinquagenum vectigal. Inde cum æstus belli iam deseruisse videretur, ethnici multi ad verbum Dei confluebant, ac ferè semper ad Dominum conuertebantur aliquot, decem interdum, interdum quindecim, pluresque aut pauciores, prout mentes eorum Spiritus sancti claritas illustrauerat. Aman-

gurio

gutio etiam Rex, regniq̄ue proceres, missis per Christianos epistolis, nos ad se inuitarunt. qua de re cum Regem ipsum Bungiamicitiae causa consulissem, respondit adhuc maturum non esse simulac foret, se monituum: suspicati sumus occultam aliquam coniurationem ipso conscio aduersus Amangutii Regem esse coflatam: nec sanè temere, nam ex principibus quidam potius Amangutium ex incendio ferme iam instauratum aggressus, diruit, magna ciuium parte vel spoliata, vel in seruitutem abducta, Regis etiam fratre cum omnibus iis, qui partes eius sequebantur, occiso. Ea re cognita, Bungi Rex magnas copias ad Amangutium occupandum misit, quo euentu, adhuc incertum est.

Anno MDLV. octauo Idus Septemb. Rex apud nos sanè quam iucundè cœnauit: à cœna de Deo verba fecimus. ipse per quendam ex amicis iussit nobis renuntiare, velle se certos pecuniarum fructus assignare alendis iis, qui in sua ditioe Dei legem docerent. Respondimus, nobis hoc non esse ita necessarium, sed in perpetuum subsidium hospitalem domum à nobis adificatam esse, quæ huiusmodi ope admodum indigeret, orare nos Regem, vt beneficium illud in eam domum conferret; quod fecit, & simul iussit nobis attribui aream in vrbe imperii sui admodum ampla ac celebri, Facara nomine, ab vrbe regia quinque dierum itinere, vbi iam Balthasar Gagus aliquot fecerat Christianos. Eò nunc Balthasar idem est rediturus, vt ibi diutius commoretur, atque commodius Euangelium prædicet. Christus Dominus noster eas vires nobis easque virtutes impertiat, quæ ad assiduos huius prouinciæ labores atque pericula sunt necessaria. Valete, vj. Idus Septembris, MDLVII.

GASPARIS VILELÆ AD SOCIETATEM

I E S V.

Anno MDLV, cum in hæc loca Melchior comitesque peruenissemus, nihil ad vos scripsi, propterea quod redituro mox in Indiam Melchiore, satis fuisse de moribus hisce ac regionibus ex ipso vos cognituros putabam. Nunc ea persequar, quæ post eius discessum presente me contigerunt, quo in omnibus immensa Dei bonitas magis eluceat.

Vbi terram hanc attigi, iussus sum Funaii habitare cum Colombo Turriano, partim vt ingrauescentem iam illius aratam, in tantis ac tam multis laboribus aliquo auxilio subleuarem; partim etiam, vt ex eius consuetudine ediscerem, qua ratione horum

Christia.

Christianorum ingenia colenda tractandaque sint. Balthasar autem Gagus, qui ibi erat, Firandum est missus, ubi portus est in primis celebris, & Christiani nonnulli: Regulus præterea urbis eius valde nos diligit, fecitque nobis potestatem areæ coëmendæ, qua in area Virginis Matris ædē sacram excitauimus ad pios. Christianorum vsus cum Iaponiorū incolarum, tum Lusitanorum, qui eò commeant. Gagus ab Regulo humanè exceptus est cum alio fratre nostro, itemque alio Iaponio Christiano in rebus diuinis admodum erudito, quos secum adduxerat. Hos deinde cognouimus in neophytis instituendis magna cum laude versari. post Gagi discessum, aream coëmimus patientiorem, donauitque Rex nobis peramanter quasdam ædes in proximo, quæ statim nobis vsui fuere. ex iis quippe templum extruximus, addidimusque tecta nonnulla nobis ad incolendum necessaria. Opus ad culmen perductum est die Sanctis omnibus sacro, anno MDLVI. Melchior primum in eo sacrum fecit solenne. Inter hæc tempus aduenerat, quo Melchiori in Indiam redeundum erat, quem à nobis dimisimus, nulla spe in hac quidem vita nos reuisendi. Inde Christianæ rei ex instituto dedimus operam, non sine aliqua difficultate propter occultas conspirationes aduersus Regem in vrbe confatas a reliquiis coniatorum, quos mense ante nostrum aduentum capitali supplicio affecerat, ac deinde ad cæteros minori suo cum periculo puniendos in insulam quandam, quæ arcis instar est, sese receperat. Hisce tumultibus & recentes Christiani vehementer, & nos etiam aliquantum perturbabamur animis, quòd ex Regis interitu (si fortè id contigisset) aut mors nobis imminere sine dubio videretur, aut certè multa ac grauia incommoda, quæ magno nobis impedimento forent, quominus rem ex animi sententia gereremus: veruntamen nonnullis à Rege concessis, pax inter eum & ciues composita est, & qualescunque orium consecutum.

Instituti autem nostri in Iaponiis adiuuandis eiusmodi ratio est: Primum, quoniam plurimis tantæ sunt tenebræ, vt animam simul cum corpore interire, nullumq; Dei iudicium de rebus in vita bene vel malè gestis futurum existiment; duos menses quotannis, Nouembrem ac Decembrem, vsque ad octauum diem ante Natales Domini ferias, ponimus in quotidianis, de morte, iudicio, pœnis inferni, deq; cælesti beatitudine cõcionibus; ad quas vniuersi ferè conueniunt Christiani. Die verò mortuorum omnium commemorationi dicato, in eandē rem majori etiam studio ac caremonia incūbimus. Toto autē eo tēpore cenotaphiū habemus

mus atratum: super id, responsum vnum verbis conceptis quoti-
die pronuntiamus, & sacra rituum illorum mysteria populo expo-
nimus. Quo quidem anni tēpore tanta vis frigoris est, vt præter al-
fiduum gelu matutinum, multa etiam è cœlo decidat nix. Sed
Dominus, pro sua elementia, necessaria nobis remedia suppo-
rare non desinit.

In festa Natalia, dimisis per finitimas villas nuntiis, Christo-
norum conuentum indiximus; quorum, a viginti quatuor ac-
ginta millibus passuum, tanta multitudo confluxit, vt eos templa
duo coniuncta aedesque nostræ priuatæ non caperent. Media no-
cte sacrum solenne ritè peregrimus cum hymnis quibusdam par-
de laudibus Natalium Domini, & nonnullas è sacris litteris his-
torias exposuimus, quibus rebus Christiani admodum delecta-
ti, & in sacrosancta fide firmati sunt. Post eorum dierum celebri-
tatem, cum æquum esse non videretur, vt intra domesticos par-
tes inclusi, animas IESV CHRISTI sanguine redemptas in
fertis regionibus perire pateremur, missus sum cum Ioanne
nando ad vicum, quem Cutamen appellant, vbi aliquot Chris-
tiani visuntur, quo & gentilibus viam veritatis ostenderem, & Ch-
ristianis solatium aliquod atque utilitatem afferrem. Et quoniam
iter illud pedibus in quo anni tempore sine vlllo comœata face-
bamus; nec frigoris nec famis incommodum defuit. Peruenimus
ad montem, vbi nos quidam ethnicus excepit hospitio, & paulu-
lum oryzae dedit in cibum: & quia lucebat adhuc, ab eo petimus
vt viam nobis ad vicum quendam finitimum monstrare ne gra-
retur: quò cum peruenissemus, ad vetulam Christianam probi-
ri uxorem item Christiani diuertimus: cuius nobis in ministran-
do studium & alacritas, cum veteris illius ac nascentis Ecclesie
laudibus procul dubio comparanda, omnem præteriti laboris me-
lestiam ac defatigationem absterxit. Cœnam pro ipsius angustia
parauimus ex herba iname quam appellant, atque nasturtis, cum
anus ad nos calefaciendos ignem paucis quas habebat paleis ce-
citasset. Eadem monita a nobis, vt aliquos ad Euangelium con-
cicaret, quamquam nox erat, frigusque permagnum, tamen tantam
in ea re diligentiam adhibuit, vt multos barbaros adduceret, et
quos cum apud senem quendam de salutis ipsorum ratione verba
fecissemus, decem ex his permoti diuinitus: Euangelio crediderunt
quos simul atque opportunum est visum, magna nostra lætitia
baptizauimus. Accessit ad hos etiam senex annos natus septu-
aginta, cuius domi sermo de Deo (quem diximus) habitus fuerat.
cum annos circiter octo graui admodum valetudine laboraret, et
vt man-

vt membris panē solutis, inter loquendum vehementissimē tremeret, multis in vita homicidiis perpetratis, dæmonis cultor, cuius speciem sese identidem offerentem adorabat vt Deum, biduo post baptismū Dei beneficio sanus ac liber ab omni tremore surrexit, & omnibus inspectaribus diabolicas syngraphas aliaque id genus igne combussit.

Ex eo loco profecti, antequam Cutamen peruenimus, nos in itinere nox oppressit. in magnis tenebris, frigore, gelu, incerti quā iter esset, aut quem percontaremur, Deum precati nos in viā dedimus, & in cuiusdam ethnici hospitium incidimus, qui nos ad Christianum honoratum hominem habitantem in ea solitudine misit, quem antequam inuenimus, iterum errauimus, sed ea ipsa noctis hora nobis obtulit Dominus, qui nos ad optatas illius Christiani edes aliquando perduceret. Is nos simul ac vidit, statim nobis prouolutus ad pedes, nunquam se tanto in honore fuisse dicebat ea nocte in consolandis animandisque Christianis eius domesticis ibi posita, postridie manē profecti, Cutamen venimus, acceptique hilariter sumus a Christianis, qui cognito nostro aduentu obuiam nobis processerant. Hic dierū aliquot moram fecimus, quo & Christianos confirmaremus, & paganos ad Christū adduceremus, quorum decem conuersi, alii miserabili quodam errore liberati sunt: cū enim sese de more dominis sacramento fidelitatis obstringerent, idque ante idolum stantes, sanguinemque mittentes è brachio, descriptis ex eo litteris quibusdam, quæ legi non possent, & ad extremum syngrapha concremata hero se fidem seruaturus esse iurejurando promitterent, omni studio fecimus, & effecimus, vt si ab ea consuetudine protus nollent abstinere, saltē per Deum conditorem cœli terræque iurarent, quod nobis omnes se facturos esse polliciti sunt, potiusque mortem appetituros, quàm ad pristinam iurandi formulam redituros. Eares Dominis eorum pergrata fuit, ipsorumque fidem nunc multo quàm antea pluris æstimant. Circumspectis huius prouinciæ miseris & inopia, Cosmo visum est, è re communi futurum, si in vrbe Funatio valetudinarium instituerent. Itaque consilio cum Rege communicato, per amplam domum extruximus, bifariamque diuisimus, vt altera pars elephanticos (quorum magnus nobis locus est numerus) altera leuioribus morbis agrotantes exciperet. Confluxere ilico elephantiaci complures, quorum curationi præfecimus vnum è fratribus nostris chirurgiæ peritū, qui contemptis, vt Christum pauperem sequeretur, deliciis diuitiisque quas possidebat, in Societatem nostram adscriptus est. Et quoniā

c

vrbe

vrbe tota montibusq; finitimis multi præterea inopes ægrotique versantur: constitutus est Iaponius Christianus annos natus quatuor & viginti, spectate virtutis adolescens, qui castitatis voto aliosq; nonnullis Deo sese dicavit, ut is egentibus viduisque diuideret eleemosynas, quas Christiani conijciunt in arcam ob eam ipsam rem publicè positam. Augetur autem quotidie huiusmodi pauperum atque ægrotantium multitudo, in hospitali quam diximus domo, magno cum rei Christiana adjumento, & barbarorum pudore, cum videant populares suos ægrotos omnes gratis à nobis curari, necessariis medicamentis adhibitis.

Ineunte Quadragesima, instituti sunt sermones de sacra Confessione, quam Iaponii tanto cum labore lacrymisque peragebant, ut nostrum nobis temporem tacite exprobrare quodammodo viderentur.

Per idem tempus multa ac magna capitis pericula aditimus, cum enim Rex arce se contineret, quæ abest ab vrbe viginti quinque millia passuum, cumque magna latronum vis, sublatis iudiciis, vrbe tota volitaret, quorum animi in eadem nostram à Boziis sollicitabantur; hyeme tota necem in singula momenta expectantes, pauco vino in usum sacrificiorum aliisque rebus nonnullis ut potuimus absconditis, cum vel in cibo capiendò mors nobis ob oculos versaretur, vigilis inter nos distributis, (quod nunc etiam facimus) vitam nostram magno sanè labore incommodoque tutati sumus. Quo tempore iussit Rex nobis renuntiari, se nihil opus in tali re nobis afferre posse: proinde nostræ salutis cõsuleremus, molestum sibi fore, si quid nobis incommodi accidisset. Ac reliqua sanè vrbe itè vigiliæ agebatur, sed omnis nostra spes atq; fiducia ex Ivnii Domini clementia ac bonitate pendeat. Inter hos metus hyeme exacta, nullo tamè Quadragesimæ die nõ habitus est sermo de rebus Diuinis, aliquot sese quondie diuerberantibus, cum sexta quaque feria noctu de passione Domini verba fierent, flagitque in corpus suum omnes domestici nostri vnà cum Iaponio centum ferme scirent, qui ad audiendum Euangelium ventitabant. Semihora dicendo absolvebatur: inde Christi Crucifixi proponebatur vexillum: postremò extinctis luminibus veniebat ad verbera, nec antè cadendi modus fiebat, quàm psalmus quinquagesimus ad finem vsque pronuntiatus esset, idque ea pietatis significatione, ut cuiusvis animus ad religionem & lacrymas commoueri posset. Inter hæc rursus Amangutium inuitamur: sed quia in Bungo constabat operæ fructus; & simul, ne Ioannis Firandi auxilio priuaremur, (nam ei proficiscendum fuerat) Amangutianis rescripsimus,

psimus, Paschali bus festis nos eò venturos. Sacrosancta hebdomada, quanta maxima potuit cæremonia religionè que peracta est. Primum Dominico die Palmarum, solenni sacrificio facto, ramisque de more distributis, prodiimus supplicantes, Crucemque præferentes per magnam; emensaque area spatiola è regione ianua, foribus in reditu oclusis, Colimus, qui extra replu cum signo Crucis populo que remanserat, clamare cepit, Attollite portas: cui respondebat è templo chorus, vt assolet. cum tertio denique admissus esset, & ad aram maximam ordo comitantium, non sine summa omnium lætitia, peruenisset; sacrum missæ conuincio captum est. Passione Domini decantanda, ingens animorum motus, & eorum, qui recitabant, & eorum qui audiebant est factus: tantumque dolorem delictorum atrocissima innocentissimi Domini mortis narratio omnibus attulit, simulque inrimum solatium ita magnum, vt satis appateret, omnia hæc a Spiritu Sancto proficisci. atque ita sacrum peractum, & ritus illi sanctissimi quid sibi vellent, populo expositum est. ad hæc templi parietes pullo peristromate conuestiti, & sepulcrum excitatum est ad sacratissimum Christi corpus condendum, ac persoluenda iusta solennia, adiuuantibus quinque Lusitanis, qui in hac vrbe hyemauerant, seque ad nos Confessionis causa receperant. Quarta feria tenebras quas appellant, alternantibus choris canticum Zachariæ, cum symphonia; deinde psalmus idem quinquagesimus magno cum sensu lacrymisque Christianorum, gentiliùm verò admiratione & approbatione conclusit. Postridie, ad sacram Eucharistiam admissi Lusitani & Iaponii aliquot, qui quidem ad tantum mysterium idonei videbantur; & quia tum primum cæleste illud conuincium inibant, summa animi dulcedine ac voluptate perfusi sunt. His ritè peractis, corpus Christi condidimus, templum circumuectes accensis luminibus. In sepulchri præsidio Lusitani duo, cum totidem pueris, armati maculis ferreis galeisque, sunt collocati: quæ res cum tempus illud referrent, quo Christus liberator noster in terris versatus est; Christianos mirum in modum commouebat, magnoque malè actæ vitæ dolore afficiebat vniuersos. Sexta ferie exsequias major populi frequentia celebravit. decantata passione Domini, & corpore Christi recluso non sine motu & comploratione omnium, mirabilis erat sacris peractis dolor ac mœlertia Christianorum domum redeuntium. iidem Sabbato sancto sacris adfuerunt. Ara in medio templo exstructa, sacello etiam maximo aulæis pictaque tabella exornato, in qua Christi resurgētis effugies cernebatur, multis præterea cædelis arden-

lis ardentibus, pullum prætendebatur siparium. id, simulacrum
chorus Kyrie eleison nomines cecinit, subito demissum, aram
sam & Cosmum stantem aperuit, qui è choro clam se subduxerit,
seque ornatum sacris induerat. Vbi verò Angelicus hymnus
intonuit, confestim æra campana vi summa pulsantur. quæ
tanta ac tam repentina lætitiâ Christianos affecit, vt mente præ
emoti viderentur, siue id ex præterito mœrore, siue ex rei ma
quam ante id tempus visa nouitate contingeret. sanè ii nobis
cebant se iam nunc in hac vitâ fructum cœlestis beatitudinis pro
gustare. Atque his rebus in Christiana fide non mediocriter con
firmati sunt. Paschali die, quæ cōsequuta est, corpus Domini co
cumtulimus sub umbella, cereis & candelis accensis. Symphonice
ceterique ministri fertis amœnissimis redimiti iucunde pla
lebant. Nec tempestiuus tormentorum aliquot fragor, nec ma
gna populi vis celebrari defuit. itaque concursus multitudinis
nullum eo die locum sacro sermone reliquit.

Dum hæc geruntur, affertur Amangutio nuntius, dicitur
quendam nomine Moridonum copis adductis, Regeque Amangutii
& principibus interfectis, urbem totâ flamma ferroque
stasse. Ac nobis utique, si eò venissemus, fuerat moriendum: sed
delicet nos Dominus dignatus hoc honore non est; quem habet
iis tantummodo, quos præcipue diligit. urbis excidium ingentis
mes excepit, quæ cum è barbaris multos, tum è Christianis non
nullos absumpsit; vniuersum verò ciuitatis statum ac sobolem
multos annos omnino perturbauit ac perdidit. Atq; hi sanè be
lorum tumultus, quod adhuc experti sumus, Christianæ fidei pro
pagationem magnopere distinent: sed nihilo minus eo ipso tem
pore in Bungi regno multi Christiani fieri capti sunt, præsertim
ex inopi plebe. nam diuites ferè mundo seruiunt, & obrectato
rum voculas pertimescunt. Firando etiam à Balthasare Gago li
teras accepimus, in parua quadâ insula, triginta vel quadraginta
homines Baptismum petere, Christianos eius regionis in IESU
Christi cultu proficere, phanumque exstruxisse, quamquam pro
multitudine populi exiguum. Quod verò ad nos ipsos attinet, nu
quã occasiones desunt, quibus probemur & exerceamur. Etenim
Bonzii fictis criminibus falsisque testibus nos apud populum in
inuidiam conantur adducere, quod scilicet humana carne vesci
mur: atque ad faciendâ mendacis fide, vestes manantes sanguine
in adiû nostrarum fores occultè cõjiciunt. idque non semel hoc
anno fecerunt, qui est à Virginis partu MDLVII. quocirca toto pe
nè Iapone percrebuit, nos damonas esse, nec verbis nostris habenda
dam

dam fidem, quod etiam scriptis in ianua nostra propositis palam edicunt. A pueris etiam interdum lapidibus perimur. Cōplures præterea nos scedē contumeliosē compellant, tametsi contra honesti viri permulti reuerentur, & colunt.

Huiusmodi periculis (vt dicebam) tentamur à Domino, & præclare docemur, quā parū sine illius ope valeamus ipsi. Idem tamen hæc Iaponiorum peccata dissimulans, clementiæ suæ non obliuiscitur, ad alliciendos ad se animos nonnulla supra naturam interdum efficiens. Quendam multis iam annis parē paralyticum Baptismo lustratum intra paucos dies sanitate donauit. Mulierem assiduo singultu, etiam dum loqueretur & cibum caperet, iam diu laborantem, per Baptismum eo vitio liberauit. Aliam energumenam, vt primū Christiana facta est, dæmon reliquit. E montanis quidam cū febris confictaretur, ad templum nostrū descendit, certus inde non antē discedere, quam sanitatem reciperet, postmodūq; conualuit. Tam in ipso valetudinario, quod diximus, vulnera veteresque decē atque etiā viginti annorum abscessus quatuordecimo interdum die sanantur. Atq; hæc omnia necessaria sanē sunt ad huius gentis tenebras dispellēdas, detegendosque diaboli dolos atque præstigias. simulat quis ex composito se mortuū esse, hunc venefici extractum è sepulchro se ad vitam reuocasse mentiuntur. Interdum etiā adiuuante dæmone ægrotos aliquos curāt. Quidam cū multos iam dies nusquam appareret, veneficorum opera repente comparuit. Defunctus cū efferretur nescio quis, vbi ad feretrum detegendum sepeliendi causa ventum est, nullū cadaueris ne iudiciū quidē inueniunt. Hisce aliisque id genus artibus miseros Iaponios diabolus decipit: quorum ad cetera scelera, quæ multa sunt, illa etiam accedit immanitas, vt filios infantes crudeliter enecēt, vel quod vnum aut alterū sobolis causa satis esse, vel quod in rei familiaris angustiis eorum felicitati hoc pacto se cōsulere arbitrentur. Persuasum habent etiam alicubi: quæ mulieres ventrem ferant, eæ feminā si pepererint, ad inferna damnari: quare permotæ foetum in vtero medicamentis interimunt. Iā verò ventantur Iaponii de vitæ exitu cogitare, ne videlicet mortis metu à flagitiis deterreantur, quocirca mortē repentinam exoptant, beatumque putant cui ita obire contigerit. Sunt etiam qui dæmonē colant, eoque familiarissimè vtantur, quos Iamambuxas hoc est milites conuallium appellant, ii ad famam sanctimoniæ colligendam, sese grauitèr puniunt, stant, vigilant, cibo parcissimè vtuntur; altero denique vel tertio mense, vbi satisfactum esse diabolus pronuntiauerit; nonnullis amentia sociis vnā secum adhibitis emendica-

mendicata a popularibus stipe, mare petunt, nauiculamque conscendunt, cuius sentinam ita perforant, vt accepta paulatim aqua mergatur. Ad hæc, diabolus magnopere satagit, quo brutorum animantium specie vulgo adoretur, atque vt boues colant, honorem occupat; per constantibus nomen, respondet se regem esse, si rogatus vt abeat, negat se ex homine discessurum, nisi templum sibi edificaturos esse recipiant. Si pollicentur, abscedit. si promissa non fecerint, rursus reuertitur, oppressumque hominem variis cruciatibus torquet, quousque phanum ædificent, in quo varias beluarum figuras pro numine venerant, capitali etiam alicubi proposita pœna, si quis bouem occiderit. Interdum etiam venatorem si quam feram interemerint, suis veneficiis in morbum inducunt. Itaque eius rei metu feræ pro dæmone suppliciter colunt. Quæ omnia facit ille nimirum ob eam causam, vt mortales vero Deo in deserto mutent gloriam incorruptibilis Dei in similitudinem imaginis corruptibilis, hominis, & volucrum, & quadrupedum, & serpentium. Japoniorum doctrina seu superstitio multiplex est; alii nescio quem iam mortuum colunt nomine Amidam, alii quendam, quem Xacam nominant; est etiam hæresis eorum, qui suam patriam Fotoqui vocitantur, in opinionum suarum prauitate adeo pertinaces, vt aures Evangelio prorsus ocludant, negant enim fidem habendam nisi scriptis iis, quæ apud se habent; & miraculo est, si quis eorum Christiana sacra suscipiat. Denique Luna etiam ac Luna deorum honores habentur, nec non ipsi dæmones, cui templa etigunt, atque in ipsis templis effigiem eius multo quàm nos fœdiorem ac deformiorem depingunt. Multi sunt etiam cultus cœnobarum vtriusque sexus, albo vestium colore, rufo, nigroque distincti, vita moribusque turpissimi.

Societatis nostræ in his partibus tria domicilia sunt. Amanum vnum, vbi multi erant Christiani: verum ædes eorum vnâ cum vrbe incensæ, & solum a barbaris templo Idolorum postea dicatum est, tamen nunc audimus nonnullos qui superfuerunt Christianos, id ipsum iudicio repetiisse, eiusque possessionem nostro nomine recepisse. Alterum est domicilium Firandi. Tertium, idemque omnium maximum est hoc Bungense, quod in primis stabile Deo propitio futurum videtur, tum propter Regis, (quamvis nondum Christiani) eximiam erga nos benevolentiam, & aliis rebus & consilio dando probatam nobis & cognitam; tum etiam propter existimationem à nobis apud præfectos regios magistratûsq; collectam. Accedit quod Rex Evangelii promulgationem in suo regno sibi gratam esse demonstrat. Ad quem si Rex Lusitanie Iohannes

nes patronus ac parens Societatis nostræ legatum quempiã mitteret, multum ea res (vt arbitror) ad eius conuersionẽ valeret. Vos etiam atque etiam Dominum obsecrate carissimi fratres, vt Regẽ hunc excitet: nam vtrique ex eius conuersione huius regni totius insularumque conuersio pendet; quippe cùm sit Iaponis Regum hodie in primis potens.

Septembri mense Firandum, eùm ibi Balthasar Gagus esset, duæ Lusitanorum naues appulsa: Itaque a Cosmo ad eius subsidium in Confessionibus audiendis, aliisque laboribus, quos noua prouincia secum affert, pò sum missus. Meo aduentu Gagus, & Lusitani, & ipse regulus oppidi valde gauisi sunt. Et quoniam Christianorum veterum vita morèsque apud hos populos in vtranque partem plurimum ad exemplum valent; primùm omnium suadere Lusitanis institimus, diligenter cauere, ne quẽ neophytorum exemplo suo offenderent. Multos Confessione purgatos sacra Eucharistia refecimus. omnibus verò dominicis festisque diebus ad Lusitanos à nobis, ad prouinciales à Iaponio Christiano comite nostro magnæ virtutis homine, & salute suorum cupidissimo, conciones habebantur: semel etiam cum symphonia sacrificauimus, & solenni supplicatione: præibant sclopetarii quadraginta cum displotione festiua, horribiæ sequebantur: deinde Lusitani duo cum funalibus, & crucifer vnus dalmatica indutus, tum è fratribus duo Litaniis concinebant: postremum locum tenebat ornatu corporis pretioso Balthasar Gagus sacerdos. Vbi in conspectum nauium ventum est, in quibus erant vexilla sublata variis Crucibus coloribusque fulgentia, prætereuntes nos maioribus tormentis honoris causa consalutarunt. Frequẽs tum ibi fortè mercatus erat, quo ex omnibus ferè partibus negotiatores conueperant. Itaque spectaculum magna Christianorum lætitia, magno barbarorum conuentu atque approbatione celebratum est. Cùm ad Crucem peruenissemus, quam non longè ab ædibus nostris locauimus; habita de laudibus Crucis oratione, ad tempus eodem ordine rediimus. Faxit Dominus vt per hos sanctos ritus qui cernuntur, Creatorem suum agnoscat homines, qui corporis oculis cerni non potest. Interim nuntiatum lætus rerum Bungenis progressus, simulque Pauli obitus natione Iaponi, quem agrum Funaii reliqueram, virum magnis virtutibus præditum. Hunc ferunt, agentem animam, inter mortuis vocibus nihil tamen æquè clarè pronuntiasse ac Iesus, Maria: cuius mortem homines pariter vitamque admirati sunt. Is triennium iam in vinea Domini laborauerat, fidelis operarius comesque noster magno animi ardore, spiritu curaque

salutis humanae. Itaque multum eius morte damni fecimus; regem enim in tanta hominum nequitia similem Paulo reperias. Balthasar Gagus Colmi iussu ex eo loco Facatā profectus est, ut possessionem adiret area, quam Rex nobis ad aedes aedificandas attribuit. Inde Bungi Regem inuise, ut is totam rem auctoritate sua confirmet. Speramus autem id valde è re publica futurum. est enim ea vni ceteris aliquanto pacatior, quod mercatores opulenti, qui ibi commorantur, diuitis metuentes suis, imminetis belli pericula largi muneribus & cōgiariis redimunt. Hic locus quartum iam quintive annum abūdat annona. expectamus vicissim vaccas Pharaonis strigosas, quas utinam Deus arceat. effodit enim peccus, infantum multitudo à parentibus tali tempore pereuntium: quibus si nec in ipsa vilitate non parcunt, quid in caritate putandum est? Magna enim, (michi credite) fratres carissimi, sterilitatis incommoda & difficultates in his regionibus sunt, prorsus ut ipsi diuites bellum tolerant, vitam. Idcirco nos Iosephi prudentiam imitati, in annum insequentem aliquid semper custodientes, Christianorum inopia ac necessitati consulimus: tamen inter Iosephi horrea nostrorum permultum interest, quippe apud nos non nisi nasturtiorum lactucaque sole tostae adseruantur. Res frumentaria in his locis perexigua: nam triticum, vbi maturum est, imbrium vi tempestatumque deperditur. Oryzam ferè demerunt, eamque non ita multam, ut vniuersae vrbi sufficiat: nec ea pauperes, nisi si quādo gratulationis causa vescuntur; quos tamen omnes Domini benignitas alit & sustinet.

Scriptis his litteris, cognatus quidam Reguli Firandensis armis Regi Bungensium illatis acie victus est: quem quoniam Firandensis Reguli ope adiutum Rex Bungi cognouit, vastitatem eius regni inferre constituit. propterea Funaius scripsit ad me Cosmus rumorem esse, Bungensem exercitum infestis signis in haec loca venturum: proinde si opus esset, rebus nostris maturè prospicerem. In hoc denique intellexi quid esset, cur antea me Rex Bungi vt Octobri mense hinc discederem, per litteras monuisset. Huius bellum metu perterriti afflictique Christiani quidam ad me noctu venerunt, professique sunt, si ego Firandi remanerem, se ad oppetendam mortem cum vna morte in templum nostrum esse venturos: sin minus, intra priuatos parietes vitae finem expectaturos: quos ego salutaribus praecipis instructos, iis verbis quae tempori ac rei conuenire videbantur, bono esse animo iussi. Huius insulae Firandi circiter nouem passuum millia colligit, & aliquot habet vicos, quorum maximus est hic vbi sum in praesentia familiarum omnino ducentarum.

rum. In reliquis sunt Christiani nonnulli, quos, nisi bellum impe-
diat, singulis hebdomadis inuisere statui.

Hæc habui, mihi carissimi fratres, quæ de hoc anno MDLVII. scriberem. vos oro per IESVM Christum, vt precibus vestris mihi veræ summisionis, perfectæque obedientiæ virtutem ab eo impetretis, qui mea causa ad ignominiosam vsque Crucis mortem esse obediens voluit. Ex insula Firando, quarto decimo Calend. No- uemb. MDLVII.

MELCHIORIS NONNII AD SOCIETATEM
IESV IN LVSITANIAM.

N Æ o post Christum natum MDLV. ad vos de-
di litteras ex ora Sinarum, vbi hyemare coactus
fueram, cum Iaponem tenere non potuissem. Mul-
ta in eo itinere & magna vitæ pericula adiimus,
cum aut in vada incideremus, aut naues inter se
concurrerent. In eo autem portu Sinarum ad
mensẽ Iunium vsque substiteramus, quod anni tempus Iaponi-
ca navigationi vulgò putatur idoneum. Sed cum repenti de-
cretum esset, insequentem quoque hyemem ibi traducere, continuo Lusit-
anos qui simul aderant circiter trecentos institimus consuetis
officiis adjuuare. Casa itaque & templo è paleis raptim exstructo,
quotidie Christiana doctrina tradebatur: omnibus verò domini-
cis festisque diebus sacrum missæ & verba de rebus diuinis non si-
ne magno fructu fiebant. Quo quidem tempore dici non potest,
fratres carissimi, quantum voluptatis animo ceperim, cum viderẽ
in Sinarum regione, inter tot seculorum idololatrias, diuina sacrificia
peragi, & Euangelium promulgari: & præsertim hebdomadæ sa-
crofanctæ Paschatisque solennia, multis eorum qui aderant la-
cymis lætitiæque celebrari. Illud etiam percommode factum est,
vt Lusitani aliquot redimerentur, ab incolis iamdiu in vinculis
habiti, & capite sine culpa damnati. Tenebantur autem ad eò te-
tra immanique custodia, vt nisi hisce oculis ego ipse vidissem, nũ-
quam fieri posse putassem, vt quisquam eo vitæ genere spiritum
duceret.

Quadragesima exacta, Cantonem Sinarum urbem (quæ Olisi-
poni magnitudine parè par est) tristes nuntii perferuntur, quibus
omnes valde perterriti sumus: in Sancii prouincia tantam repen-
tè aquæ vim scaturigine crebra è terræ visceribus erupisse, vt om-
nem circa regionem ad passuum centum octoginta millia inun-

dauerit,

dauerit, vrbes septem villasque complures obruerit, omnibus incolis vel ipsa inundatione demersis, vel si inundationem effugerent, demisso cœlitus igne consumptis. Quod ita pro certo est habitum, vt Chaurel, qui magistratum Cantone summa cum potestate gerebat, quod patrem atque familiam ea calamitate amiseret, administratione deposita, (id enim in patris luctu solenne est) ad obrutam Sancii regionem magno cum squalore discesserit. Hinc autem de Sinis tantummodo cognita sunt; nam Lusitanis alibi omnino aduenis mediterranea penetrare non licet. Inde, anno proximo, Iunio mense Iaponem versus nauigare perreximus, & dum inter insulas certum naufragii vitæque discrimen Dei beneficium euasimus. cuius clementia, & in eiusmodi periculis cura salutis nostræ, nostram in ipso fiduciam non mediocriter auget, magnamque spem affert fore, vt Bungi Rex ad Christum adiungatur, præsertim cum eius rei Rex ipse, scriptis ad Prætores Indiarum teris, significationes dederit non obscuras.

Cum ad Bungi oram appropinquarem, ad oppidum quoddam appulimus, cuius oppidi principes sumptis armis ab Rege defecerant, ibi ex incolis, qui ad nauem accesserant, audimus urbem totam esse forsam esse, aufugisse Regem, putare se nostros etiam socios qui ibi morarentur occisos. Ea res quamuis falsò nuntiata, omnes quotquot eramus in nauis magnopere conturbauit ac percudit. Sed luc nihilominus vento aduerso contendimus, & Socios omnes incolumes Dei beneficio offendimus. Quos ego nobis ad litus orientem prodeuntes quanto meo gaudio viderim, verbis exsequi fratres carissimi nequeo, prorsus vt à morte reuocati mihi viderentur. Neque verò in eo congressu Cosmus ille Turrianus temperare lacrymis poterat, bonus utriusque senex, & vir planè egregius. Annos aliquot Amangutii vixerat, in ea vrbe relictus à Francisco Xauiero. ibi rem Christianam administravit egregie, multis magnisque laboribus ac difficultatibus forriter superatis. Etenim vel intra priuatos ipsos parietes à Bonziis lapidibus sputisque appetitus, illusus, & contumeliosè tractatus est, cum sine magno periculo domo pedem efferre non posset, idque ob eam maximè causam, quod post Fracisci Xauerii ex eo regno discessum, Rege ipso Amangutii ex insidiis interfecto, assiduo pænè bello ac seditionibus, cum vniuersæ ferè nobilitatis ac magistratuum cæde regnum illud exarserat: cuius rei culpam Bonzii (quorum est magna apud plebem auctoritas) cum in Christiana sacra suscepta neglectaque Deorum religiones conferrent; tantam in inuidiam Cosmum adduxerant, vt & mundus illi crucifixus, & ille mundo vicissim in-

optima

optimo dici posset. Sed eum in hisce incommodis & arumnis pre-
clara nimirum conscientia sustentabat: quippe qui ad Christi Do-
mini nostri gloriam retulisset omnia, & Amangutianam Ecce-
siam interim conseruari atque augeri intelligeret. Denique mihi
narrabat, nunquam se in vita, lætitiæ ac voluptatis tantum cepis-
se, quantum per id tempus Amangutii percepisset. planè vt existi-
mem illum è lacrymarum mira suauitate & copia, magna ex par-
te oculorum aciem perdidisse. Vt in Bungû veni. dedi operâ vt Re-
gem ipsum inuiserem, multisque eum rationibus ad Christû tra-
ducere sum conatus: sed frustra, partim quòd hostium metu in lo-
cum munitum sese præsidii causa recepisset, partim etiam quòd si-
bi intelligeret Christiana lege mores esse mutandos. Accedebat
illa quoque suspicio, fore vt populares sui Christianum regem fer-
re nollent. Sed illud maximè retardabat hominem, quòd dæmo-
ni deditus est in ea Bonziorum secta, quæ animum ait vnà cum
corpore interire, spiritum esse nullum, & nihil omnino præter ea
quæ sensu percipimus. Sunt autem Bonzii cum regni proceri-
bus affinitate cõiuncti, nobis verò, quòd plebi eorum scelera frau-
desque detegimus, iniquissimi, tantisque mendaciis populum o-
nerant, nihil vt Euangelio in his terris majori impedimento esse
videatur. Quod idem Francisco quoque Xauerio (quamuis id nos
celaret) vsu venisse nunc demum cognoui. Quot ille in iis lo-
cis incommoda superauit; cum pedibus iter assidue faceret, cum
per vias ædesque Bonziorum ac principum concionaretur, vul-
garibusque cibariis, quæ inspidissima sunt, victitaret! In ma-
gnis verò frigoribus, instar famulæ pedibus, Iaponios equites
citato gressu persequeretur, talari veste nunquam deposita, &
quidem sarcinula onustus, vt eo comitatu infidias latronum ef-
fugeret. Idem in castigandis Iaponiorum flagitiis & superstitio-
nibus aded fuit liber ac vehemens, vt trepidaret comes eius,
qui mihi hæc deinde cuncta narrauit. Quoties ille puerorum
insectantium vociferationes, iurgia, lapidationes constanti sem-
per inuictòque animo pertulit! Mortem verò pro Christo vsque
aded optabat, vt eam vltro panè quarere videretur. Regis qui-
dem Amangutii nefario flagitio libere atque acriter accusando,
non obscurum adiit vitæ discrimen. Iaponiis proceribus quibus-
dam eum parum honorificè compellantibus, trementem in-
terpretem, & mucronis ictum in singula momenta expectan-
tem, iisdem compellationibus (tametsi citra contumeliam) re-
spondere iubebat. idque non contumacia elatus, sed quòd
illud sentiret ac diceret: nullam (vt tum res erant) suæ doctrinæ
dicto-

dictorumque in iis locis auctoritatem futuram, nisi majore apud eos esset in honore, quam ipsimet Bonzii, quos illi sanè valde reuerentur. Quam eius animi magnitudinem, vitæque contemptum Iaponii vsque ad eò mirabantur, vt Xauerius etiamnum magnum apud multos nomen sanctitatis obtineat. Ego in grauiam febrim incidi magno sanè vitæ periculo: ex qua tertio denique mense præter opinionem euasi: cumque res Iaponicæ turbulenta exigua spem profectus ostenderent, infirmo etiã corpore, ad meum prouinciale munus in Indiam mihi renouandum existimaui. Huc nos (qualem nec videre me in vita meminisse, nec verò existere vnquam posse putauisse) sæuissima dierum quinque tempestate iactati, incolumes Deo miserante peruenimus: cuius bonitatem supplices exoramus, vt quos è tot periculis ceptos in hæc loca perduxit, eisdem obedientia duce ad celestia regna sedesque peruenire patiatur. Cocino, iij. Idus Ianuarii MDLVIII.

GASPARIS VILELÆ AD SOCIETATEM
IESV GOAM.

ANno superiore, fratres mihi carissimi, ad vos fusè per scripta res cum aliis huius prouinciæ locis, tum præsertim Firandi gestas, vbi annum sum commoratus, quo tempore spatio Christiani mille & trecenti facti, templaque christi dedicata sunt, quæ Idolorum antea fuerant. quam rerum conuersionem aduersarius ægre ferens, magnas in nos turbas per Bonzium quendam exciuaui, qui ex incremento rei Christianæ acri odio in nos iam antè concepto, habita insuper nobiscum disputatione turpiter victus, ad eò exarsit dolore ac rabie, vt perniciem nostram ex illa die neruos omnes intenderit. Confestim praua Bonziorum dogmata atque mendacia vulgò prædicare aggressus est, idque eo euentu, vt cuius nomen Firandi antè id tempus obscurum atque ignotum fuisset, plurimos iam sectatores haberet; nec plebs modò, sed ipsi Bõzii ex eius ore pederent. Inter hæc ille populum in nos omni arte incitare, monere & hortari, vt nos, sicuti Franciscum Xauerium antè, exterminarent, atque ita Deorum ab se iram ac minas auerterent: quibus rebus effectum est, non solum vt multi in nos falsum dicerent testimonium, sed etiam (quod Christianos pupugit vehementer) vt Crucem effringere non dubitarent in sacro cimiterio positam: quam injuriam & Regulus ipse, & alii

quod alii Christi gloriae cupidi, quamquam vlcisci parati, iustis tamen de causis patienter tulerunt. Dominus vero Deus noster nihil aliis que multis eorum sceleribus commotus, sed recordatus miserationum suarum antiquarum, pro flammis atque fluminibus signa misit de caelo ad eorum tenebras fugandas perquam clara & illustria: etenim in media aeris regione species Crucis apparuerunt, aliaque prodigia valde conspicua, verum enim vero usque adeo densa caligine mentes eorum obductae sunt, ut insolitam lucem intueri nequaerint, sed potius in sua pertinacia obfirmatiores, neophytos a Christi cultu summa vi reuocare conati sint.

Meacum est urbs totius Iaponis caput, frequentissima academia litteratorumque conuentu percelebris: cui ciuitati quod Euangelii lux nondum affulsit, Cosmo Turriano Rectori nostro visum est faciendum, ut aliquis nostrum ad explorandum ciuitatis statum, simulque tenendum quis ibi locus Euangelio sit, mitteretur. Eius rei gratia crebris supplicationibus ac sacrificiis rite peractis, haec mihi prouincia obtigit, quamuis ad eorum onus haudquaquam idoneo. Sed qui illud mihi imposuit Dominus, idem ferendo quoque suppedabit vires. Equidem, quod ad me attinet, mortem, injurias, incommoda, & frigora, quae in iis regionibus maxima sunt, mihi propono. Iaponicae linguae tamen consuetudinem aliquam nactus sum, tamen quo facilius atque commodius cum Iaponiis agere possim, interpretem e Societate nostra Iaponium mecum duco, iamque me ad iter accingo. Itaque ne longior sim, temporis angustiae prohibent. Illud a vobis fratres carissimi enixe peto quae loque, ut me in tali tantaque re omnis opis egentem, Domino quam diligentissime commenderis. Ex Iapone, Cal. Septemb. MDLIX.

IOANNIS FERNANDI AD MELCHIOREM
NONNIUM.

ACTA proximi superioris biennii cognosces ex litteris iis, quae publice missae sunt. Nunc accipe quae mihi in praesentia occurrunt. Bungenium Christianorum in suscepta religione maior in dies firmitas atque constantia cernitur: quippe sese poenitentiae & Eucharistiae Sacramentis idem muniant: sacris coeionibus adsunt, subinde se verberibus puniunt, aliaque pia munera diligenter obeunt: horarias preces quotidie recitant, cruciatibus Domini in horas singulas ita distributis, ut vniuersam eius historiae seriem singulis diebus ea ratione percurrant.

rant. Neque verò Facatæ, quâquam templo à militibus direpto & disturbato, cessatum est. Nam præter feminas puerosque patres familiarum sex baptizati sunt, quorum opera illam Ecclesiam propediem restitutum iri confido. Atq; vt intelligas, Iaponii Christiani quantum in virtute profecerint; narrabo quid vni eorum nobili genere nato contigerit. Is cum esset Amangutii apud amicū opulentum, qui agros oryzae feraces ei fruendos dederat, cumq; videret se occupationibus distineri, quo minus Christo, quem admodum optabat, totum se manciparet ac traderet, fundo vectigalibusque relictis, Facatam vnâ cum vxore, liberis, ac seruis venit, vbi nõ modò se ipsum Deo verè atque ex animo dedit; sed filium quoq; indolis egregiæ nobis tradidit tenera adhuc ætate, Societatis nostræ doctrina præceptisque imbuendum. Idem, vt vni Deo vacaret, abjectis omnibus negotiis, totum Quadragesimæ tempus posuit apud nos: quidquid à quotidiano sacro & concione supererat, totum id, precando, cõtemplãdis sempiternis præmiis atq; suppliciis, morteq; & extremo iudicio infumens: quibus rebus in Domini nostri IESV Christi cognitione & amore crescebat in dies. Accedebat ad eius constantiam virtutemque corroborandam, rerum martyribus piè fortiterque gestarum assidua recordatio: è qua præcipuè diui Stephani delectabatur præclaro facinore, pro lapidatoribus suis in extremo spiritu Dominum deprecantis. Vbi hebdomadæ sacræ dies venerunt, vitæ maculis per Confessionem diligenter elutis, ipso Paschatis die cum aliis quattuor aut quinque cœlesti pane sese pavit ac muniit. Quinto autem sextove post die captâ vrbe Facatæ, è principibus quidam qui seditione commota in Regem Bungi arma ceperat, is apud quem noster Christianus, diximus) Amangutii antea vixerat, se ab illo deserrum indignatus, eum à sicariis ad necem conquiri iubet: quos ille vbi se adorientem aspexit, non modò arma non sumpsit, cum esset vir alioqui fortis ac strenuus; sed etiam quasi mansuetus agnus in genua procubuit, tandem ad Dominum Deum oratione conuersa, quoad vsq; impetu ferro confossus eidem animam reddidit. nec dubitamus quin per interfectores fuderit preces. Etenim diui Stephani exemplum intimis eius medullis inhæserat. Filius apud nos, vxor autem & filii apud sanctam feminam precationi ac pœnitentiæ dedita, magnam in virtutibus habent processus.

Alexander est quidam alius Christianus. is cum esset in familia potentis viri in agro Facatensi, haberetque in eodem familiarum socrum & coniugem, quæ vxori domini seruibant; a Spiritu sancto permotus, ea familiaritate salarioque relicto. Facatam, Bap-
mi pete-

petendi causa concessit. quo impetrato, perceptis iam Christianæ
fidei rudimentis, tota de re dominum fecit per litteras certio-
rem, eumque ita IESU fauente commouit, vt conjugem & socrum ad
ipsum continuò dimiserit, quæ item ad Ecclesiam aggregatæ sunt.
& conjux quidem quindecim post diebus excessit è vita, IESVS,
MARIA piè pronuntians: quam multis rationibus in cælum as-
cendisse confidimus: Alexander verò vxoris morte sanctissimè ob-
ita ad eò permotus est, vt omnem pecuniam abjicere, vitam cœli-
bem agere, & quoad spirauerit, Cosmo Turriano parère decreue-
rit. Pius sacrificiis tuis & reliquorum patrum fratrum que mihi ca-
rissimorum me valde commendo, è Bungo, iij. Nonas Octobris,
MDLIX.

LIBRI PRIMI FINIS.

SELECTARVM
EPISTOLARVM
EX INDIA
LIBER SECVNDVS.

LAURENTII IAPONII AD
SOCIOS.

ACCEPI vestras litteras, quæ mihi perju-
cundæ fuerunt: & quoniam intelligo quan-
to vicissim desiderio teneamini aliquid de
statu nostro cognoscendi, exponam paucis,
quæ nobis in hac Meacensi prouincia con-
tigerunt. Primùm igitur Didaci domum de-
uenimus in Sacomoto vico: qui vicus jacet
ad montis Frenoiamæ radices, in quo
cùm cœnobîa litteratiq; permulti, tum verò insignis cuius-
dam principis Bonziorum domicilium cernitur. ad eum mon-
tem cùm peruenissemus, misit me Gaspar cum litteris ad Bon-
zium nomine Daizembum, quibus ille perlectis, aduentûsque
nostri